МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Виконала: студентка ІІ курсу,
групи 8.0534-2-з
спеціальності: 053 Психологія
освітньої програми: 053 Психологія
Кісіль Світлана Юріївна
Керівник: к. психол. наук, доцент
кафедри психології Грандт В.В.
Рецензент: канд. пед. наук, доцент
кафедри педагогіки та психології
освітньої діяльності Голованова Т. П.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра психології
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма 053 Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

«____»_____2025 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Кісіль Світлані Юріївні

1. Тема роботи Ціннісні орієнтації працівників благодійних організацій
керівник роботи Грандт В.В. к.психол.н., доцент, доцентка кафедри психології
затверджені наказом ЗНУ від «02» 10 2025 року № 1393-с
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: теоретично проаналізувати проблему ціннісних орієнтацій працівників організацій; розкрити сутність проблеми задоволеності життям працівників благодійних організацій; визначити домінуючі ціннісні орієнтації в групі працівників благодійних організацій; встановити взаємозв'язок ціннісних орієнтацій з рівнем задоволеності життям працівників благодійних організацій.
5. Перелік графічного матеріалу: 3 таблиці, 13 рисунків.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання Видав	Завдання прийняв
Вступ	Грандт В.В., доцент.		
Розділ 1	Грандт В.В., доцент.		
Розділ 2	Грандт В.В., доцент.		
Розділ 3	Грандт В.В., доцент.		
Висновки	Грандт В.В., доцент.		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень – лютий 2025 р.	Виконано
2	Робота над вступом	березень 2025 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень-травень 2025 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	липень 2025 р.	Виконано
5	Робота над третім розділом	червень - серпень 2025 р.	Виконано
6	Написання висновків	вересень 2025 р.	Виконано
7	Передзахист	жовтень 2025 р.	Виконано
8	Нормоконтроль	листопад 2025 р.	Виконано

Студент _____ С. Ю. Кісіль

Керівник роботи _____ В. В. Грандт

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ Г. В. Коваль

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 50 сторінок, 4 рисунки, 6 таблиць, 63 джерела, 9 додатків.

Об’єкт дослідження – ціннісні орієнтації особистості.

Предмет дослідження – взаємозв’язок ціннісних орієнтацій та рівня задоволеності життям працівників благодійних організацій.

Мета дослідження – теоретично та емпірично дослідити особливості ціннісних орієнтацій та взаємозв’язок із рівнем задоволеності життям працівників благодійних організацій.

Гіпотеза дослідження: припускаємо, що в ієрархії цінностей працівників благодійних організацій переважають цінності допомоги, співчуття, відповідальності, доброти; припускаємо, що вищий рівень розвитку гуманістичних ціннісних орієнтацій (допомога, співчуття, відповідальність, доброта) позитивно корелює із загальною задоволеністю життям працівників благодійних організацій.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та інтерпретація інформації, отриманої в ході теоретичного вивчення наукової літератури; емпіричні: діагностична методика «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич), тест «Індекс життєвої задоволеності», тест «Діагностика особистісної установки «Альтруїзм-Егоїзм»»; методи описової статистики.

Наукова новизна полягає в доповненні комплексного вивчення взаємозв’язку між системою ціннісних орієнтацій та рівнем задоволеності життям працівників благодійних організацій, розкритті психологічного змісту поняття «ціннісні орієнтації працівників благодійних організацій».

Галузь використання: психологічний супровід діяльності благодійних організацій.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ, ЕТИЧНІ НОРМИ, КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЖИТТЯМ, ПРАЦІВНИКИ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

SUMMARY

Kisil S. Yu. Value orientations of employees of charitable organizations.

The qualifying work consists of an Introduction, three Chapters, Conclusions, References (63 items, 6 of foreign origin), 9 appendix on 13 pages. The qualifying work volume is 70 pages long, 50 of them – main text. There are 6 tables and 4 illustrations.

The qualification work provides a theoretical overview and describes experimental studies of the dominant value orientations of employees of charitable organizations. The master's thesis consists of 3 sections, each of which reveals aspects of the formation of personal values in the charitable environment.

The object of the study is the value orientations of employees of charitable organizations.

The subject of the study is the relationship between value orientations and the level of life satisfaction of employees of charitable organizations.

The purpose of the study is to theoretically and empirically investigate the features of value orientations and the relationship with the level of life satisfaction of employees of charitable organizations.

Research objectives:

1. Theoretically analyze the problem of value orientations of employees of organizations.

2. To reveal the essence of the problem of life satisfaction of employees of charitable organizations.

3. To identify the dominant value orientations in the group of employees of charitable organizations.

4. To establish the relationship between value orientations and the level of life satisfaction of employees of charitable organizations.

Chapter 1 « Theoretical basis of the study of value orientations in professional activity» provides a theoretical analysis of the concept, essence and structure of value orientations.

Chapter 2 «Psychological determinants of life satisfaction: theoretical aspect» examines the phenomenon of life satisfaction and its relationship with value orientations.

Chapter 3 «Empirical study of value orientations and the level of life satisfaction jf employees of charitable organizations» presents the organization and methods of the study, analysis of the data obtained.

Key words: value orientations, ethical norms, communication skills, emotional intelligence, life satisfaction, employees of a charitable organization.

ЗМІСТ

ВСТУП 8

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 12

1.1. Поняття цінностей та ціннісних орієнтацій у психології 12

1.2. Ціннісні орієнтації у соціально спрямованих професіях 16

1.3. Сутність і структура ціннісних орієнтацій працівників благодійних організацій 20

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ 23

2.1. Наукове осмислення проблеми задоволеності життям особистості 23

2.2. Задоволеність життям у контексті професійної діяльності 27

2.3. Взаємозв’язок ціннісних орієнтацій та задоволеності життям 29

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ ПРАЦІВНИКІВ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ 32

3.1. Організація і методи дослідження 32

3.2. Аналіз емпіричних даних, інтерпретація результатів дослідження 36

ВИСНОВКИ 48

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 51

ДОДАТКИ 58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням кількості благодійних організацій у сучасному світі, які долають численні соціальні, економічні та гуманітарні виклики. Водночас успішність та ефективність функціонування таких організацій значною мірою залежить від особистісних характеристик їхніх працівників, зокрема – їхніх ціннісних орієнтацій, оскільки саме вони формують внутрішні стимули, визначають сенс і мету професійної діяльності.

Цінності, такі як відповідальність, чесність, чуйність, допомога іншим, прагнення до саморозвитку та цікавої праці, є основою гуманістичної спрямованості особистості.

Незважаючи на зростання кількості досліджень у сфері соціальної роботи, проблема вивчення саме особистісних орієнтацій працівників благодійних організацій у вітчизняному науковому дискурсі ще недостатньо розроблена.

Ціннісні орієнтації стали об’єктом вивчення у працях таких науковців як: О. Жирун, Т. Аболіна, В. Єфименко, О. Лінчук, О. Москаленко, М. Рокич, К. Хоменко, Ю. Шайгородський, А. Щербань та інші.

Науковці вивчали ціннісні орієнтації та їх місце в житті особистості. Вчені підкреслюють, що такі орієнтації найкраще проявляються в різних формах та рівнях особистості, тобто є взаємодією внутрішнього та соціального, чітким усвідомленням особою своїх дій, учинків, місця в суспільстві. На думку Т. Аболіної, В. Єфименко, О. Лінчук ціннісні орієнтації – це свідомий вибір певного типу поведінки, система фіксованих установок, в основі яких лежать з певною глибиною усвідомлені або не усвідомлені цінності. Досліджуючи ціннісні орієнтації в поєднанні з установками та взаємовідносинами, доповнюють та акцентують, що «ціннісні орієнтації є

конкретним проявом відношення особистості до фактів дійсності», а також є чіткою системою ставлення особистості до наявних явищ дійсності.

Говорячи про ціннісні орієнтації необхідно згадати і про рівень задоволеності життям. Ціннісні орієнтації виступають в якості особистісно-формуючої системи і пов'язані із розвитком самосвідомості, усвідомленням положення власного «я» в системі суспільних відносин, по рівню сформованості якої можна говорити про загальний рівень розвитку даної особистості. Так, задоволеність життям соціально зрілої особистості визначається її готовністю до того, щоб свідомо визначати і оцінювати своє місцезнаходження в часі і просторі певного соціального середовища, вибирати стиль поведінки, конкретний вид діяльності.

Ціннісні орієнтації визначають задоволеність життям конкретної особистості шляхом акумуляції її життєвого досвіду. Вони визначають продуктивність взаємовідносин з іншими соціальними суб'єктами, забезпечують можливість такого її становлення, при якому особистість відчуває задоволення від власної активності, як суспільного суб'єкта, від можливості стати реальним творцем власної долі.

Дослідженням феномену задоволеності життям займалися як зарубіжні вчені, серед яких Е. Дінер, М. Селігман, К. Ріфф, Д. Канеман, М. Аргайл, так і вітчизняні – Н. Паніна, О. Донченко, Т. Титаренко, С. Дерев'янко.

Об'єкт дослідження – ціннісні орієнтації особистості.

Предмет дослідження – взаємозв'язок ціннісних орієнтацій та рівня задоволеності життям працівників благодійних організацій.

Гіпотеза дослідження:

– припускаємо, що в ієрархії цінностей працівників благодійних організацій переважають цінності допомоги, співчуття, відповідальності, доброти;

– припускаємо, що вищий рівень розвитку гуманістичних ціннісних орієнтацій (допомога, співчуття, відповідальність, доброта) позитивно корелює із загальною задоволеністю життям працівників благодійних організацій.

Мета дослідження – теоретично та емпірично дослідити особливості ціннісних орієнтацій та взаємозв’язок із рівнем задоволеності життям працівників благодійних організацій.

Завдання дослідження:

1. Теоретично проаналізувати проблему ціннісних орієнтацій працівників організацій.

2. Розкрити сутність проблеми задоволеності життям працівників благодійних організацій.

3. Визначити домінуючі ціннісні орієнтації в групі працівників благодійних організацій.

4. Встановити взаємозв’язок ціннісних орієнтацій з рівнем задоволеності життям працівників благодійних організацій.

Методи дослідження:

– теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та інтерпретація інформації, отриманої в ході теоретичного вивчення наукової літератури;

– емпіричні: діагностична методика «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич), тест «Індекс життєвої задоволеності», тест «Діагностика особистісної установки «Альтруїзм-Егоїзм»».

– методи описової статистики, порівняльний аналіз, метод статистичної обробки результатів кореляції Пірсона.

Наукова новизна полягає в доповненні комплексного вивчення взаємозв’язку між системою ціннісних орієнтацій та рівнем задоволеності життям працівників благодійних організацій, розкритті психологічного змісту поняття «ціннісні орієнтації працівників благодійних організацій» як системи гуманістичних установок, спрямованих на допомогу, співчуття, відповідальність та доброту, які визначають як професійну поведінку, так і суб’єктивне благополуччя особистості.

Практична значущість полягає в застосуванні отриманих результатів дослідження з метою підвищення ефективності діяльності працівників благодійних організацій шляхом розвитку цінностей, підвищення рівня

задоволеності професійною діяльністю, для створення програм психологічної підтримки та тренінгів особистісного зростання. Таким чином, отримані в ході дослідження результати можуть стати основою для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційного середовища, зміцнення ціннісної культури та підтримки професійного потенціалу працівників благодійних організацій.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел із 63 найменувань і додатку на 13 сторінках. Загальний обсяг основного тексту – 50 сторінок. Робота містить 6 таблиць і 4 рисунки.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Поняття цінностей та ціннісних орієнтацій у психології

За останні десятиріччя як у нашій країні так і за кордоном проблема цінностей і ціннісних орієнтацій особистості набула особливої актуальності. Ці поняття є об'єктом дослідження багатьох наук, зокрема філософії, психології, соціології, що говорить про їхню складність та багатоплановість. Поняття «цінність» широко використовується у філософській та іншій спеціальній літературі для вказівки на людське, соціальне і культурне значення певних явищ дійсності. На думку науковця П. Менцера, цінність – це те, що почуття людини диктує визнати важливішим над усім, і до чого можна прагнути, ставитися з повагою та визнанням.

У свою чергу, М. Рокич визначає цінності, як стійке переконання в тому, що певний спосіб поведінки чи кінцева мета існування має потенційне значення з особистого погляду, на відміну від протилежного чи зворотного способу поведінки або кінцевої мети існування.

Те, що для однієї людини може бути цінністю, інша людина може недооцінювати, а то й зовсім не вважати цінністю, тобто цінність завжди суб'єктивна. Цінності з формальної точки зору поділяються на позитивні й негативні (серед них можна виділити і малоціннісні), абсолютні та відносні, суб'єктивні й об'єктивні. За змістом розрізняють речові цінності, логічні й естетичні. Пріоритетне значення мають індивідуальні цінності людей (особистостей), бо тільки якась їх сума може становити собою цінності соціальні, цінності всього суспільства. Ієрархія індивідуальних (особистісних) цінностей є своєрідною сполучною ланкою між окремою людиною (індивідом) і суспільством, його культурою в цілому. Іншими словами, є духовний світ самої людини і певна культура суспільства, які взаємопов'язані і взаємодіють за допомогою цінностей певного людини.

Ціннісні орієнтації – це певна сукупність ієрархічно пов’язаних між собою цінностей, яка ставить людині спрямованість його життєдіяльності. Джерелом формування ціннісних орієнтацій виступає сенсожиттєва активність особистості, що визначає рівень домагань особистості та її орієнтацію у процесі діяльності на досягнення конкретних цілей [1].

Ціннісні орієнтації розглядаються як один із компонентів, що входить до структури особистості: ціннісні орієнтації – це складне утворення, що вбирає в себе рівні форми взаємодії суспільного та індивідуального в особистості, специфічні форми усвідомлення особистістю навколишнього світу, свого минулого, теперішнього і майбутнього, а також сутності свого власного «Я». Наявність сформованої системи ціннісних орієнтацій забезпечує гармонію внутрішнього світу особистості, сприяє систематизації її знань, норм, стереотипів поведінки та самоствердженню особистості, реалізації соціальних очікувань [2].

Ціннісні орієнтації визначають:

1) загальну спрямованість інтересів і прагнень особистості;

2) ієрархію індивідуальних вподобань і зразків;

3) цільові і мотиваційні програми;

4) рівень вподобань;

5) уявлення про дійсне і механізми селекції за критеріями значущості;

6) міру готовності й рішучості до реалізації власного «проекту життя» [3].

Єдиної класифікації цінностей у сучасних наукових дослідженнях не існує. Одні характеризують цінність як об’єктивну суть речей, інші – як власне цінність, грошову вартість предмета, треті – ототожнюють із поняттям блага, корисності для особистості, четверті – пов’язують із суб’єктивною значущістю цього предмета для життєдіяльності людини, п’яті – з його властивостями задовольняти потреби, інтереси, бажання.

Саме тому дослідники класифікують цінності по-різному:

1) за об’єктом засвоєння – матеріальні, морально-духовні;

2) за метою засвоєння – егоїстичні, альтруїстичні;

3) за рівнем узагальненості – конкретні, абстрактні;

4) за способом вияву – ситуативні, стійкі;

5) за роллю в діяльності людини – термінальні, інструментальні;

6) за змістом діяльності – пізнавальні, предметно-перетворювальні (творчі, естетичні, наукові, релігійні та ін.);

7) за приналежністю – особистісні (індивідуальні), групові колективні, суспільні, загальнонародні (національні), загальнолюдські.

Найбільш поширеною класифікацією цінностей на філософському рівні вважається розподіл на релігійні, етичні, естетичні, логічні й економічні. У соціологічному аспекті цінності розглядаються як нормативи або регулятори діяльності. Тут їх доцільно розділяти на цінності-норми, цінності-ідеали, цінності-цілі, цінності-засоби. У психологічному аспекті існують класифікаційні моделі, у яких цінності структуризуються за предметом або змістом об’єктів, на які вони спрямовані (соціально-політичні, моральні, економічні і інші); за суб’єктом ставлення (суспільні, цінності соціальних груп, колективні, індивідуальні) [2].

Класифікувати цінності можна за такими критеріями:

1. абсолютні – доброта, любов, правда, справедливість, гідність, свобода, чесність;

2. національні – патріотизм, національна гідність, державотворчі прагнення, історична пам’ять, змагання до єдності;

3. громадянські – права і свободи, обов’язки, соціальна гармонія, повага закону;

4. сімейно-родинні – подружня вірність, турбота про дітей, стосунки у сім’ї, пам’ять предків;

5. особистісні – риси характеру, поведінка, стиль приватного життя.

Ціннісні орієнтації формуються в ході соціалізації особистості внаслідок проникнення суспільної інформації в її індивідуально-психологічний світ. Спочатку особистість набуває досвіду попередніх

поколінь, отримуючи соціально схвалені стереотипи поведінки, орієнтовані на соціокультурні цінності. А вже потім набуває власного досвіду, який допомагає індивідові адаптуватися в мікросередовищі. Тому не випадково ціннісні орієнтації виконують цілу низку функцій: долучають індивіда до норм суспільства, сприяють самовизначенню особистості, реалізації здібностей та забезпечують гармонію її внутрішнього світу. Усе це пояснюється вченими таким чином, що в структурі ціннісних орієнтацій є два компоненти – когнітивний та емоційний. Перший охоплює сам процес прийняття цінностей суспільства, а другий – саме переживання індивіда щодо ставлення до цінностей [4].

З юних років людина в основному долучається до різних цінностей, усвідомлює для себе їх сутність і сенс. Далі, у процесі навчання, усебічного розвитку, накопичення життєвого досвіду особистість виробляє здатність самостійно вибирати системоутворювальну цінність, тобто ту, яка в цей момент сприймається нею як найбільш значуща і одночасно задає певну ієрархію цінностей. У свідомості кожної людини особистісні цінності відображаються у формі соціальних, ціннісних орієнтацій, які образно називають «віссю свідомості», що забезпечує стійкість особистості. «Ціннісні орієнтації – найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда всією сукупністю його переживань і обмежують значуще для цієї людини від незначущої, несуттєвого» [1].

Цінності, їхній характер, особливості, як і система цінностей у суспільстві в цілому, є своєрідними орієнтирами у формуванні світогляду, духовного світу людини, а прагнення до володіння ними – важлива умова придбання людиною необхідного життєвого досвіду і його соціалізації. Супер-цінною була і залишається сама людина – її життя, діяльність, творчість, – людина як істота не стільки біологічне, скільки соціальна[1].

1.2. Ціннісні орієнтації у соціально спрямованих професіях

Останніми роками активно відбувається процес професіоналізації соціально спрямованих професій, основна мета яких полягає у наданні допомоги людям, розвитку суспільства, формуванні соціального добробуту, забезпеченні підтримки, навчання, захисту та турботи про інших. Світова спільнота узгоджує основні підходи до розуміння сутності такої роботи, її мети і завдань, базових концептуальних засад з метою формування напрямів її розвитку.

Будь-яка професійна діяльність постає перед людиною у формі нормативно схваленого способу дії. У процесі опанування професії людина «розупредметнює» нормативний спосіб, перетворюючи його на індивідуальний спосіб діяльності. Внутрішньою стороною оволодіння діяльністю є формування психологічної системи діяльності на основі індивідуальних якостей суб'єкта діяльності шляхом їх реорганізації, переструктурування, виходячи з цінностей та мотивів діяльності.

Потреби, інтереси, світогляд, переконання та цінності, життєвий досвід, особливості окремих психічних функцій особистості є вихідною базою для формування психологічної системи діяльності. Проблема розвитку ціннісної сфери особистості, позитивна трансформація цінностей кожної особистості дозволить кожній людині активно, творчо включитися в суспільне життя, що зрештою визначатиме ситуацію в суспільному житті, в економічній, політичній і культурній галузях.

Під професійними цінностями можна розуміти найбільш значущі для особистості явища, які визначають смисл, регламентують та спрямовують професійну діяльність, а також стають основою для вибору та оволодіння професією, професійного зростання й отримання в результаті професійної діяльності соціально значущих результатів [8].

Сьогодні більшість спеціалістів вважають, що в утворенні комплексів професійно важливих якостей особистості беруть участь не лише сукупності

властивостей особистості, що пов’язані з певною діяльністю, але й особистісні якості, професійно важливі для будь-якого виду діяльності.

Серед основних соціально спрямованих професій можна виділити наступні: освітяни (вчителі, вихователі, викладачі); медичні працівники (лікарі, медсестри, психотерапевти); правоохоронці (поліцейські, юристи, судді); соціальні працівники; психологи. Кожен з визначених працівників має на своїй меті підвищення якості життя людини, сприяння гармонізації суспільних відносин, формування і підтримку моральних та етичних норм, допомогу в подоланні криз, проблем та конфліктів.

Ці професії передбачають тісну взаємодію з людьми, врахування їхніх потреб, особистих особливостей, а також високий рівень емпатії, комунікабельності, відповідальності та етичних принципів у роботі [5].

Так, у ціннісних орієнтаціях вчителя можна знайти три провідні типи значущих відношень професійної діяльності:

1) педагогічна діяльність (усвідомлення цілі та особистісного смислу цієї діяльності, її суспільна значущість, зацікавленість в результатах тощо);

2) особистість суб’єкта навчання (його сприйняття та спрямованість на розвиток особистості);

3) особистість вчителя та відношення до себе, як учителя (наявність професійного ідеалу та позитивної «Я-концепції», як сукупність уявлень про себе, особистісні і професійні якості).

Основним змістом першого типу професійно-ціннісних орієнтацій виступають: орієнтація на інтереси і потреби дитини, повага до неї, прийняття особистісного розвитку, взаємодії та співробітництва із суб’єктами навчання. Другий тип відображає ставлення до професії та професійної діяльності, що містить орієнтації на цінності професії, які виражають значущість трудової діяльності для особистості, характеризуючи потреби і мотиви участі в ній. Третій тип професійно-ціннісних орієнтацій вчителя складають орієнтації, що відображають та визначають відношення до особистості педагога і до себе як вчителя. Можна говорити про те, що

ядром ціннісних орієнтацій учителя є його моральні орієнтації, які визначають рівень його професіоналізму, педагогічної культури та проявляються у поведінці, діяльності, відношення до суб'єктів навчання та інших особистостей, вимогах, що висуває перед собою [9].

У процесі реалізації медичної допомоги лікарі орієнтовані на спостережливість і проникливість, розвинуте клінічне мислення, професійну наполегливість і пристрасність. Хворий чекає від лікаря прояву вищих моральних якостей, хоче бачити в ньому високо духовну людину, яка підтримає, допоможе, не нашкодить, полегшить фізичні й моральні страждання.

Серед професійних ціннісних орієнтацій лікарів визначено гуманістичну спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними інтересами, підвищений медико-соціальний захист найуразливіших верств населення (стаття 4 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (1993 р., зі змінами згідно із Законами: №121-VI від 12.02.2008 р., №76-VIII від 28.12.2014 р., №326-VIII від 09.04.2015 р., №928 VIII від 25.12.2015 р. тощо) [10].

Серед особистісних рис, якими повинен володіти майбутній лікар, виділяємо відповідальність перед справою та людьми, добропорядність, соціоприваблівість, єдність слова та діла; фізичне, психічне та моральне здоров'я, освіченість, загальнокультурну грамотність; креативність, контактність, самоконтроль [11].

Якщо розглядати ціннісні орієнтації правоохоронців, то їх перелік доволі обсяжний. Сюди входять: справедливість, великодушність, істина, чесність, порядок, свобода, рівність, безпека, терпимість, неупередженість, правдивість. Вони покликані реалізувати загальнолюдські цінності в суспільному житті. Найважливішою загальнолюдською цінністю є життя, бо воно завжди мало фундаментальне значення, і без нього складно зазначати про інші цінності. Право має ціннісний характер, оскільки утверджує

цінності: свободу, рівність, справедливість тощо. Формуючись у суспільстві, цінності утверджуються через право, з часом стаючи правовими цінностями. Правовою формою втілення цих цінностей є справедливість, юридичні права та свободи. Залежно від ціннісних уявлень і поглядів на навколишній світ, формується конкретна спрямованість інтересів у діяльності особистості, її ціннісна орієнтація [12].

На сучасному етапі життя, від соціального працівника вимагається виконання багатьох моральних принципів, правил, ціннісних орієнтацій. Адже, соціальний працівник, це саме та людина, яка допомагає та наставляє клієнта, який потребує цього. Саме з соціального працівника людина і бере приклад, як потрібно поводитись, яких норм дотримуватися. Від соціального працівника вимагається дотримуватись ціннісних орієнтацій, моральних норм, прийнятих під час роботи чи служби.

Виокремлюється два структурних компоненти, що характеризують сутність ціннісних орієнтацій. По-перше, це спрямованість особистості, а по-друге, ціннісно-орієнтаційна діяльність, що сприймається рівнем розвитку відносин і соціальних чинників особистості. Особливо важливими є такі індивідуальні якості соціального працівника як: гуманістична спрямованість; особистісна і соціальна відповідальність; загострене почуття справедливості; власна гідність і повага до гідності іншої людини; терпимість, ввічливість, порядність; емпатійність (здатність співпереживати, співчувати); готовність зрозуміти клієнта і прийти йому на допомогу; уважність; старанність; щирість; комунікабельність; соціальна адаптованість [13].

Система ціннісних орієнтацій психологів формує основу їх професійної ідентичності, впливає на мотивацію та етику роботи. Важливою функцією психолога є формування у клієнтів відповідної ієрархії цінностей, що дозволяє оцінювати життєві ситуації, вчинки та визначати життєві цілі.

Поряд із основними пріоритетами в структурі ціннісних орієнтацій психологів є пізнання нового у світі, природі, людині, визнання і повага людей та вплив на оточуючих, любов, психологічне благополуччя. Методом

експертних оцінок У.Л. Мороховська виокремила одинадцять цінностей, які безпосередньо стосуються професії психолога, тобто професійно-значущі цінності, а саме: термінальні ціннісні орієнтації – цікава робота, творчість, щастя для всіх, продуктивне життя, пізнання, суспільне визнання; інструментальні ціннісні орієнтації – освіченість, терпимість, чуйність, відповідальність та раціоналізм [14].

1.3. Сутність і структура професійних цінностей працівників благодійних організацій

Протягом тривалого періоду Україна як незалежна держава намагається побудувати економічно ефективне, соціально захищене, політично стабільне суспільство. Сьогодні в Україні зароджується демократичне суспільство, яке має базуватися на принципах свободи, творчості та гуманізму. Формальні державні структури не в змозі реагувати на всі запити суспільства, тому особливої ваги набуває діяльність благодійних фондів. Про те, що цей процес розпочався і триває, не дивлячись на труднощі, свідчить поява сучасних недержавних організацій.

Стратегічна мета трансформації українського суспільства полягає в розбудові соціально – правової цивілізованої держави. Реалізація цієї мети тісно пов’язана із формуванням громадянського суспільства, невід’ємним елементом якого є так званий третій сектор. До третього сектору належать недержавні, некомерційні об'єднання громадян, що прагнуть допомогти собі та іншим, не переймаючись одержанням прибутків, – політичні партії, молодіжний рух, жіночі, волонтерські, релігійні організації, благодійні фундації та багато інших.

Функція їх полягає у відстоюванні прав і свобод громадян, найповнішому задоволенні їх основних політичних, економічних, правових, культурних, а головне, соціальних інтересів. Серед переваг організацій третього сектору можна відзначити їх горизонтальну ієрархію, меншу бюрократію, гнучкість і швидкість реагування, високу кваліфікацію

персоналу, знання проблем, нижчі ціни за рахунок залучення сил волонтерів, економію державних витрат, що виділяються на управління, і плюралізм в ухваленні рішень [6].

Велика кількість громадських організацій поєднує людей, які беруть участь у соціальних програмах щодо попередження негативних явищ та надання допомоги іншим в їх розвитку, соціальному становленні, інтеграції у суспільство тощо. Перелік робіт, що здійснюють працівники благодійних організацій, досить широкий: соціальний супровід сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, проведення ігротек, допомога дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, розповсюдження соціальної реклами, допомога ветеранам війни та праці, профілактика правопорушень та негативних явищ в дитячому та молодіжному середовищі, організація змістовного дозвілля дітей та молоді, робота за програмою "рівний-рівному", психологічна підтримка, інформування громадськості з питань європейської інтеграції.

Внутрішні установки працівників часто включають почуття морального обов’язку і покликання допомагати вразливим групам. На відміну від бізнес-сектору, де домінують ринкові цінності, у благодійному секторі панує орієнтація на співчуття, солідарність і спільне благо. Ці етичні засади підтримуються організаційною культурою: благодійні фонди та НУО декларують місію й цінності, що слугують дороговказом для персоналу.

Співробітники внутрішньо узгоджуються з такими цінностями, що зміцнює ідентифікацію з організацією та підвищує їхню відданість справі. Водночас етичні норми ставлять перед працівниками високі стандарти поведінки. Таким чином, внутрішні ціннісні установки працівників благодійних організацій базуються на етиці служіння, а їхня професійна діяльність розглядається як реалізація моральних переконань у практичній площині [7].

Зазвичай діапазон особистісних якостей людини дуже великий. Людина прагне удосконалити себе, знайти своє призначення і місце в житті.

Благодійна діяльність – це шлях самопізнання і самоперевірки. У такій діяльності має місце постійне вдосконалення взаємовідносин з власним внутрішнім духовним «Я»; відбувається включення у процеси самосприйняття (людина пізнає себе як джерело бажань і потреб); самоідентифікація (корекція індивідуальної свідомості при співставленні з іншими особистостями); саморозкриття, самореалізація; формується установка на подолання труднощів у професійній діяльності [6].

Якщо загальнолюдські цінності і цінності будь-якого соціуму формуються в людини родиною, школою, в процесі стихійної соціалізації, то професійні цінності – під час професійної освіти й відповідної діяльності. Наявність професійних цінностей дає змогу фахівцеві співвіднести конкретні професійні ситуації, в яких він діє, зі всією системою цінностей. Тобто професійні цінності виступають регулятором поведінки особистості в професійній діяльності й багато в чому визначають професійну орієнтацію особистості. Під професійними цінностями розуміють предмети, явища та їх властивості, необхідні суспільству й особистості як засоби задоволення особистих і соціальних потреб. Вони формуються в процесі засвоєння особистістю суспільного досвіду й відображаються в її цілях, переконаннях, ідеалах та інтересах [8].

До найбільш значущих цінностей професійної діяльності зараховують цінності вищого порядку, які характеризують ставлення фахівця до різних аспектів професійної діяльності: цінності, пов’язані із сутністю професійної діяльності, із визнанням професії суспільством, а також цінності професійного зростання, самоствердження тощо. Відповідно до цього під професійними цінностями розуміємо значущість професійної діяльності для суспільства й особистості, а також значущість різних сторін професійної діяльності, до яких у суб’єкта формується певне ставлення. Виходячи із цього, для формування професійних цінностей особистості необхідно визначити, чим саме обрана професія значуща для суспільства й самої особистості, які сторони професійної діяльності викликають в особистості позитивне ставлення [8].

РОЗДІЛ 2
ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

2.1 Наукове осмислення задоволеності життям у межах психології

Однією з центральних категорій сучасної психології, яка відображає рівень суб'єктивного благополуччя особистості та ступінь гармонії між її потребами, цінностями і реальними життєвими обставинами є задоволеність життям. В працях науковців це поняття – багатовимірне утворення, що охоплює когнітивні, емоційні та мотиваційні аспекти людського існування.

Ще Аристотель розглядав евдемонію (давньогрецьке поняття, що означає процвітання, щастя, блаженство, або глибоке відчуття благополуччя), як досягнення внутрішньої гармонії, а інші філософи вбачали щастя у згоді з природою і розумом.

Задоволеність життям трактується як складова суб'єктивного благополуччя – тобто як узагальнена оцінка людиною власного життя в цілому з огляду на власні критерії та стандарти [62]. Цей підхід відрізняється від простого переживання позитивних емоцій: він підкреслює, що важливо не лише «позитивне» відчуття життя, але й його відповідність цілям, очікуванням, цінностям особистості.

Ед Дінер визначає задоволеність життям як «когнітивну оцінку людиною власного життя з огляду на ті стандарти, які вона для себе встановила» [63]. Водночас сучасні дослідження підкреслюють, що задоволеність життям пов'язана і з емоційною, і з мотиваційно-ціннісною сферами.

Існує декілька наукових теоретичних підходів, що дозволяють описати природу та механізми формування задоволеності життям.

Е. Дінер, М. Аргайл, Н. Бредберн, Р. Вайнер виділяють гедоністичний підхід, заснований на уявленні про те, що головною метою людського життя є досягнення задоволення та уникнення страждань. В даному випадку задоволеність життям - емоційний баланс між частотою позитивних і негативних афектів, тобто показник рівня суб'єктивного щастя. Основну увагу приділяють перевазі позитивних емоцій (радість, задоволення, вдячність) та мінімізації негативних переживань (тривога, смуток, роздратування). Співвідношення позитивного й негативного емоційного досвіду формує загальний рівень задоволеності життям. М. Аргайл підкреслював, що позитивний афект не лише підвищує суб'єктивне благополуччя, але й сприяє соціальній активності, креативності та продуктивності. Таким чином, гедоністичний підхід виділяє емоційно-чуттєву природу задоволеності життям, розглядаючи її як результат переживання приємних станів в гармонії з навколишнім світом.

К. Ріфф, М. Селігман, Е. Десі, Р. Райан розглядають евдемонічний підхід - іншу перспективу, зосереджену не на короткочасному відчутті задоволення, а на досягненні внутрішньої гармонії, розвитку та самореалізації. У межах цього підходу задоволеність життям розглядається як результат реалізації потенціалу особистості, відчуття сенсу, автентичності та узгодженості власних дій із базовими цінностями. К. Ріфф виділила шість складових психологічного благополуччя: самоприйняття, позитивні взаємини, автономію, екологічну компетентність, цілеспрямованість і особистісне зростання. М. Селігман розвинув цю ідею у моделі PERMA, яка охоплює п'ять ключових елементів щасливого життя: позитивні емоції (Positive emotion), залученість (Engagement), стосунки (Relationships), смисл (Meaning) і досягнення (Accomplishment). Евдемонічний підхід наголошує, що задоволеність життям не є наслідком ситуативних радощів, а виникає з глибокого усвідомлення сенсу, соціальної залученості та внутрішньої узгодженості [58].

Р. Кемпбелл, Ф. Ендрюс, С. Уілсон виокремлюють когнітивно-оцінний підхід, який зосереджений на процесі раціональної оцінки людиною власного життя. Виходячи з цього підходу, задоволеність життям – це не емоційне переживання, а скоріше результат інтелектуальної рефлексії, під час якої співвідносяться реальні обставини із власними очікуваннями, стандартами або ідеалами. Коли рівень досягнутих результатів відповідає чи перевищує очікування, людина відчуває задоволення; якщо ж навпаки – формується почуття незадоволеності. Цей підхід широко використовується у соціально-психологічних дослідженнях, адже дозволяє аналізувати вплив зовнішніх факторів через суб'єктивну оцінку. Дослідження показують, що навіть за наявності об'єктивно несприятливих умов висока суб'єктивна оцінка власного життя може підтримувати психологічне благополуччя [59].

Узагальнюючи, можна зазначити, що ці підходи не суперечать, а доповнюють одне одного. Їх інтеграція дозволяє більш повно зрозуміти феномен задоволеності життям як складне психічне утворення, що охоплює як емоційно-чуттєву, так і когнітивну та смислову сфери особистості.

Для комплексного дослідження задоволеності життям застосовуються такі методики: шкала задоволеності життям, індекс щастя, опитувальник психологічного благополуччя, тест життєвих орієнтацій.

Шкала задоволеності життям – один з найпоширеніших інструментів, розроблена Е. Дінером, Р. Еммонсом, Р. Ларсеном і Ш. Гріффін. Вона складається з п'яти тверджень. Респондент оцінює ступінь своєї згоди з кожним твердженням за семибальною шкалою від «повністю не згоден» до «повністю згоден». Підсумковий бал відображає інтегральний показник загальної життєвої задоволеності. Шкала має високу внутрішню узгодженість і добре корелює з показниками позитивного афекту та психологічного благополуччя.

Індекс щастя – інший важливий інструмент, який створено завдяки гедоністичному підходу. Методика містить 29 пунктів, кожен із яких представлений у вигляді чотирьох альтернативних тверджень, що описують

різні рівні щасливості. Цей опитувальник вимірює не лише задоволеність життям у цілому, але й афективний компонент суб'єктивного благополуччя, включаючи позитивні емоції, життєву енергію, соціальну активність і почуття оптимізму. За результатами численних досліджень, індекс щастя має високу надійність та широко використовується у міжкультурних порівняннях рівня життєвої задоволеності.

Евдемонічний підхід виділяє опитувальник психологічного благополуччя. Цей опитувальник вимірює шість базових компонентів особистісного функціонування: самоприйняття, позитивних стосунків, автономії, екологічної компетентності, цілеспрямованості та особистісного зростання. Існують короткі та розгорнуті версії шкал, які дозволяють досліджувати як загальний рівень благополуччя, так і окремі його виміри. Він застосовується у дослідженнях психологічної стійкості, професійного вигорання, ціннісних орієнтацій і життєвого смислу.

Тест життєвих орієнтацій – особливий інструмент, що виник з урахування концепції сенсу життя. Дана методика дозволяє дослідити усвідомлення цілей, спрямованості та смислу життя особистості, що є обов'язковими критеріями для розуміння задоволеності життям. Тест містить 20 тверджень, які формують п'ять шкал: цілі у житті, процес життя, результативність, локус контролю «Я» і локус контролю «Життя». За допомогою цього тесту визначається рівень смисложиттєвих орієнтацій та ступінь суб'єктивної відповідальності за власне життя, що безпосередньо корелює із задоволеністю життям.

Окрім цього, слід зазначити, що для оцінки емоційного компоненту благополуччя широко використовують PANAS (Positive and Negative Affect Schedule), а для вимірювання суб'єктивного сприйняття себе як «щасливої» людини - Subjective Happiness Scale. Вони деталізують емоційно-афективну сферу.

Отже, для комплексного дослідження задоволеності життям необхідно не лише визначити визначити рівень життєвої задоволеності, а й виявити

чинники, що її зумовлюють. У сукупності перелічені методики створюють емпіричну основу для діагностики психологічного благополуччя особистості.

2.2 Задоволеність життям у контексті професійної діяльності

Задоволеність життям виступає ключовим показником у контексті професійної діяльності, що свідчить про гармонійність інтеграції особистості, її цінностей, ресурсів і професійної ролі. Вона характеризує оцінку людиною свого життя загалом та усвідомлення реалізації особистісного потенціалу, відповідає цінностям і приносить відчуття змістовності.

Оскільки в сучасних реаліях життя працівники благодійних організацій та волонтери стикаються з високими емоційними, ергономічними та ціннісно-мотиваційними вимогами, цей аспект набуває особливого значення.

Емпіричні дані підтверджують, що задоволеність роботою тісно пов’язана із загальною задоволеністю життям, через механізми перенесення впливу або компенсацію між професійною та особистісною сферами. Українська організація Zagoriy Foundation зафіксувала, що працівники й волонтери фондів мають високий ризик емоційного вигорання, який може значно знижувати рівень задоволеності життям [40].

В українському науковому просторі представлене дослідження психологічного благополуччя жінок із різною формою зайнятості. Відповідно до його результатів, визначено: за умов стабільної зайнятості, можливості розвитку та соціальної підтримки підвищується рівень психологічного благополуччя та життєвої задоволеності [60].

Виділяються такі основні механізми впливу професійної діяльності на задоволеність життям: мотиваційно-ціннісний, емоційно-афективний, когнітивно-оцінний та баланс між професійною та особистою сферами життя.

Основою мотиваційно-ціннісного впливу є відповідність професійної діяльності базовим цінностям особистості (гуманізм, служіння, допомога іншим). Це створює відчуття смислу та реалізації потенціалу. У благодійному секторі це реалізується через допомогу іншим, що підвищує життєву задоволеність, за умови присутності адекватної внутрішньої підтримки та ресурсного забезпечення.

Професійна задоволеність викликає позитивні емоції, які переносяться на життя загалом. Якщо це не відбувається, виникає стрес, втома, емоційне вигорання, та може знижуватися життєва задоволеність. Все вищезазначене розкриває сутність емоційно-афективного впливу.

Оцінка професійної діяльності у світлі власних очікувань, цілей, стандартів – когнітивно-оцінний вплив. Якщо робота відповідає індивідуальним стандартам і ціннісним орієнтаціям, професійна діяльність сприймається як джерело реалізації, стабільності та сенсу. Формується позитивна когнітивна оцінка життя загалом, що ми бачимо у високих показниках життєвої задоволеності. Якщо спостерігається певний дисонанс між очікуваннями та реальністю (відсутність професійного розвитку, невідповідність цінностей організації особистим переконанням, низький рівень справедливості чи визнання) формується відчуття розчарування, фрустрації та зниження життєвої задоволеності.

Також важливим є фактор суб’єктивного контролю й ефективності. Працівники, які відчувають здатність впливати на професійні результати, вищі можливості розвитку й автономію у прийнятті рішень, схильні оцінювати своє життя як більш успішне та змістовне. Це означає, що можливість самостійно запроваджувати проєкти, бачити результати та отримувати зворотній зв’язок підвищує рівень як професійної, так і загальної життєвої задоволеності.

Баланс між професійною та особистою сферами. Якщо ресурсні, часові та емоційні витрати професії зростають, автоматично відбувається порушення балансу, що негативно впливає на загальне благополуччя.

Збалансований розподіл часу і уваги між роботою та особистим життям допомагає зберегти гармонію, забезпечує більшу ефективність у роботі і поліпшує загальний стан самопочуття. Відчуваючи баланс між цими сферами, люди досягають більшої задоволеності в житті та успіху, адже менше отримують стрес, переживають чи відчувають втому та вигорання.

Таким чином, у контексті професійної діяльності задоволеність життям представлена як багатофакторна інтегративна конструкція, що об'єднує емоційні, когнітивні та мотиваційно-ціннісні компоненти. Вона залежить як від зовнішніх (організаційних, ресурсних) чинників, так і від внутрішніх (цінності, сенс, самооцінка) ресурсів особистості. Урахувавши всі аспекти, отримуємо змогу проектувати інтервенції, спрямовані на підвищення життєвої задоволеності працівників у професійній сфері.

2.3 Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій та задоволеності життям

Ціннісні орієнтації є одним з найважливіших утворень в структурі свідомості і самосвідомості людини і зумовлюють низку сутнісних характеристик розвитку її життєдіяльності і, як наслідок, - задоволеністю результатами цієї життєдіяльності. Зрозуміло, що такі характеристики, зумовлені тим, що представляє собою система цінностей конкретної особистості, який спектр орієнтацій у ній представлено щодо змісту, спрямованості та психологічної вагомості.

Не менш суттєвим моментом, що зумовлює психологічну значущість системи цінностей в процесі формування задоволеністю власним життям, є її співвіднесеність з соціальними цінностями, з яких складається певна система ціннісних орієнтацій у суспільстві в цілому та в кожної окремої особистості. Це є особливо актуальним тоді, коли людина планує своє майбутнє і намічає конкретні цілі та плани, адже при цьому вона опирається на певну ієрархію цінностей, що представлена в її свідомості. Орієнтуючись в широкому спектрі соціальних цінностей, суб'єкт вибирає ті з них, які найбільш тісно

пов’язані з його домінуючими потребами. Вибіркова спрямованість на ці цінності відображається в ієрархії ціннісних орієнтацій особистості. Ціннісні орієнтації базуються на основі засвоєння особистістю відповідного соціального досвіду і проявляється в її діяльності, переконаннях, цілях, інтересах та потребах. Якщо ж намічені цілі досягнуті і втрачають спонукальну силу, ціннісні орієнтації стимулюють до постановки нових цілей.

В процесуальному плані щодо формування задоволеності власним життям ціннісні орієнтації виступають в якості особистісно-формуючої системи і пов’язані із розвитком самосвідомості, усвідомленням положення власного «я» в системі суспільних відносин, по рівню сформованості якої можна говорити про загальний рівень розвитку даної особистості. Так, задоволеність життям соціально зрілої особистості визначається її готовністю до того, щоб свідомо визначати і оцінювати своє місцезнаходження в часі і просторі певного соціального середовища, вибирати стиль поведінки, конкретний вид діяльності. При цьому, особистість із сформованою ціннісною системою опирається на індивідуальний досвід та пристосовується до умов постійно змінюваної ситуації.

Ціннісні орієнтації визначають задоволеність життям конкретної особистості шляхом акумуляції її життєвого досвіду. Вони визначають продуктивність взаємовідносин з іншими соціальними суб’єктами, забезпечують можливість такого її становлення, при якому особистість відчуває задоволення від власної активності як суспільного суб’єкта, від можливості стати реальним творцем власної долі. Тому сутність соціально-психологічного розуміння ролі ціннісних орієнтацій у формуванні задоволеності життям полягає в детермінації ставлення особистості в системі соціальної системи координат.

Поведінкові компоненти задоволеності життям нерозривно пов’язані з провідною діяльністю, що відповідає кожному віковому періоду життя людини: від учбової діяльності в підлітковому віці до трудової діяльності аж

до виходу на пенсію. Виконуючи певні соціальні функції, ролі, людина проявляє свої суб’єктивні ставлення. Соціальні ставлення особистості – це ставлення до норм, правил, самої себе і до інших, які в процесі соціалізації впливають на індивіда. Весь комплекс соціальних явищ діє на нього, переломлюється через його світосприйняття, формуючи певний тип ставлення до соціальних взаємостосунків. Саме тому поведінковими компонентами задоволеності життям виступають планування власної діяльності та подолання тих перешкод, які виникають на шляху до успішного втілення раніше структурованих планів. Незадоволеність потреби у розумінні сенсу своєї життєдіяльності (і, як наслідок, - неможливість визначити мету своєї діяльності) призводить до руйнування особистості [61].

РОЗДІЛ 3
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ ПРАЦІВНИКІВ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

3.1 Організація і методи дослідження

Нами було організоване та проведене емпіричне дослідження, з метою дослідження ціннісних орієнтацій працівників благодійних організацій.

Базою дослідження стали ГО «Відповідальні громадяни», Інтегрований центр комплексної підтримки Brave&Save, БФ «Солітерре стратіджі ді пачіо онлус».

Випробуваними стали 15 співробітників кожної організації (всього 45 осіб), віком 25-60 років.

Для виконання зазначеної мети дослідження, нами були виділені наступні завдання:

– визначити пріоритетні термінальні цінності працівників, які працюють у сфері благодійності до 1 року та більше 3х років;

– виявити переважаючі інструментальні цінності в обох групах респондентів;

– порівняти переважаючі ціннісні орієнтації та зробити висновок про наявність відмінностей та перевагу певних цінностей.

Для виконання поставлених завдань дослідження, ми використали стандартизовану, діагностичну методику «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич), тест «Індекс життєвої задоволеності», тест «Діагностика особистісної установки «Альтруїзм-Егоїзм»».

1. Методика «Ціннісні орієнтації» розроблена Мілтоном Рокичем як тест особистості, спрямований на вивчення ціннісно-мотиваційної сфери людини

Система ціннісних орієнтацій визначає змістовну сторону спрямованості особистості і складає основу її відносин до навколишнього світу, до інших людей, до себе самої, основу світогляду і ядро мотивації життєвої активності, основу життєвої концепції і «філософії життя».

Форма проведення методики: індивідуальне чи групове (на вибір).

Хід методики.

Респонденту пред'явлені два списки цінностей (по 18 у кожному), або на аркушах паперу в алфавітному порядку, або на картках. У списках випробуваний присвоює кожній цінності ранговий номер, а картки розкладає по порядку значущості. Остання форма подачі матеріалу дає більш надійні результати. Спочатку пропонується набір термінальних, а потім набір інструментальних цінностей.

Інструкція до тесту: «Зараз Вам буде запропоновано набір з 18 карток з позначенням цінностей. Ваше завдання – розкласти їх по порядку значимості для Вас як принципів, якими Ви керуєтеся у житті. Уважно вивчивши таблицю і, вибравши ту цінність, яка для Вас має найбільше значення, помістіть її на перше місце. Потім виберіть другу за важливістю цінність і помістіть її за першою. Потім виконайте те ж з рештою цінностей. Найменш важлива залишиться останньою і займе 18 місце.

Обирайте не поспішаючи, вдумливо. Кінцевий результат повинен відображати Вашу справжню позицію.

Стимульний матеріал: набір з термінальних та інструментальних цінностей (додаток А).

Інтерпретація результатів тесту

Аналізуючи ієрархію цінностей, слід звернути увагу на їх угруповання випробуваним у змістовні блоки по різних підставах. Так, наприклад, виділяються «конкретні» і «абстрактні» цінності, цінності професійної самореалізації й особистого життя і т. д.

Інструментальні цінності можуть групуватися в етичні цінності, цінності спілкування, цінності справи; індивідуалістичні і конформістські

цінності, альтруїстичні цінності; цінності самоствердження, цінності прийняття інших і т. д. Це далеко не всі можливості суб'єктивного структурування системи ціннісних орієнтацій.

Психолог повинен спробувати побачити індивідуальну закономірність. Якщо не вдається виявити жодної закономірності, можна припустити не сформованість у респондента системи цінностей або навіть нещирість відповідей.

Отже, емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій працівників благодійних організацій проводилося на базі ГО «Відповідальні громадяни», Інтегрованого центру комплексної підтримки Brave&Save, БФ «Солітерре стратіджі ді пачіо онлус». У дослідженні прийняли участь 45 робітників. До методичного інструментарію дослідження увійшла методика «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич).

2.Тест «Індекс життєвої задоволеності» (Додаток Д).

Опитувальник діагностує індекс життєвої задоволеності, відображає загальний психологічний стан людини, ступінь її психологічного комфорту і соціально-психологічної адаптованості. Тест «Індекс задоволеності життям» може бути використаний для диференційованої оцінки особливостей стилю життя, потреб, мотивів, установок, ціннісних орієнтацій людини з метою визначення, які з них позитивно позначаються на його загальному психологічному стані, а які - негативно.

Тест «Індекс життєвої задоволеності» розроблений групою американських вчених, що займаються соціально-психологічної проблемами геронтопсихології, був вперше опублікований в 1961 році і незабаром набув широкого поширення.

Опитувальник складається з 20 питань, результати відповідей яких зводяться до 5 шкал, що характеризує різні аспекти загального психологічного стану людини і її задоволеності життям. Приблизний час тестування 5-10 хвилин.

Індекс життєвої задоволеності - інтегративний показник, включає в якості основного носія емоційну складову. Для тих, хто отримав високе значення індексу, характерні низький рівень емоційної напруженості, висока емоційна стійкість, низький рівень тривожності, психологічний комфорт, високий рівень задоволеності ситуацією і своєю роллю в ній.

Під категорією «життєва задоволеність» розуміється саме загальне уявлення людини про психологічний комфорт, яке включає в себе: інтерес до життя як протилежність апатії; рішучість, цілеспрямованість, послідовність в досягненні життєвих цілей; узгодженість між поставленими і реально досягнутими цілями; позитивна оцінка власних якостей і вчинків; загальний фон настрою.

Максимальний індекс життєвої задоволеності становить 40 балів.

Середня життєва задоволеність - 25-30 балів.

Показники менше 25 балів вважаються низькими. В якості додаткової інформації про те, які конкретні сфери життя приносять задоволення або незадоволення, можна порахувати кількість балів за шкалами (максимальна кількість балів по кожній шкалі - 8).

Розшифровка шкал.

1. Інтерес до життя. Шкала відображає ступінь ентузіазму, захопленого відношення до звичайного повсякденного життя.

2. Послідовність в досягненні цілей. Високі показники за даною шкалою відображають такі особливості ставлення до життя, як рішучість, стійкість, спрямованість на досягнення цілей. Низька оцінка за цією шкалою відображає пасивне примирення з життєвими невдачами, покірне прийняття всього, що приносить життя.

3. Узгодженість між поставленими і досягнутими цілями. Високі показники відображають переконання людини в тому, що вона досягла або здатна досягти тих цілей, які вважає для себе важливими. Позитивна оцінка себе і власних вчинків. Сюди відноситься оцінка людиною своїх зовнішніх і внутрішніх якостей. Високий бал відображає високу самооцінку.

4. Загальний фон настрою. Шкала показує ступінь оптимізму, задоволення від життя. Результати даного тесту дають можливість досить швидко отримати інформацію про загальний емоційний стан людини, про сфери життя, які, можливо, є «проблемними» для неї.

З точки зору проведеного дослідження даний тест дає можливість оцінити вплив зовнішніх чинників та рівень життєвої задоволеності працівників з різним стажем роботи в благодійній організації. Важливим фактором на користь вибору методики став її невеликий обсяг і мала тривалість проведення.

3. Тест «Діагностика особистісної установки «Альтруїзм-Егоїзм», націлений на вивчення соціально-психологічної установки особистості. Методика, представлена у дослідженні є валідною та надійною.

У тесті «Діагностика особистісної установки «Альтруїзм-Егоїзм» проставляється по 1 балу при відповідях «так» на запитання 1, 4, 6, 7, 9, 13, 17 і відповідях «ні» на питання 5, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20. Потім підраховується загальна сума балів. Чим набрана сума балів більше 10, тим більшою мірою у суб'єкта виражений альтруїзм, бажання допомогти людям. І навпаки, чим сума балів менше 10, тим більше у суб'єкта виражена егоїстична тенденція.

3.2 Аналіз емпіричних даних, інтерпретація результатів дослідження

Розглянемо та проаналізуємо результати нашого дослідження за методикою «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич). Звернемо увагу на результати за термінальними ціннісними орієнтаціями .

Ми можемо побачити, що у всіх респондентів працівників благодійних організацій спостерігається переважання різноманітних термінальних цінностей. Розглянемо ці результати, за допомогою діаграми (рис. 3.1).

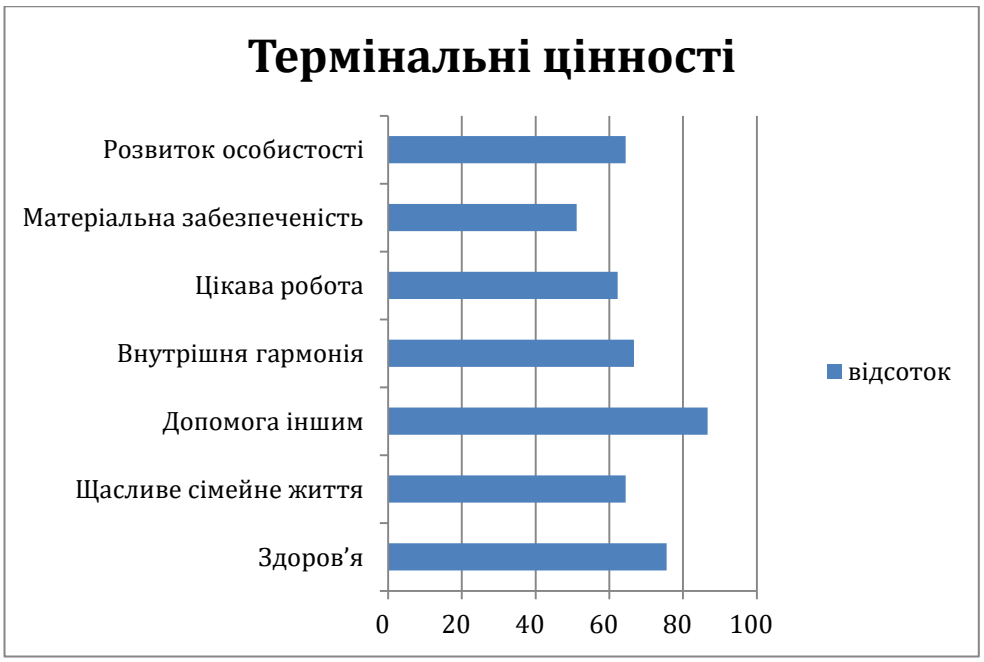

Рисунок 3.1 – Переважаючі термінальні цінності (за методикою «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич)

За рис. 3.1., можемо побачити, що у більшості респондентів переважають такі термінальні цінності як: «Допомога іншим» (87%), «Здоров'я» (76%), «Внутрішня гармонія» (67%), «Розвиток особистості» та «Щасливе сімейне життя» (64%), «Цікава робота» (62%), «Матеріальне забезпечення» (51%).

Слід звернути увагу, що старші учасники (45+) частіше ставили на перше місце «Здоров'я» та «Щасливе сімейне життя», тоді як молодші (25–35) – «Цікаву роботу» , «Розвиток особистості» та «Матеріальне забезпечення». Тобто, одна частина респондентів орієнтована на сімейні цінності, інша – на матеріальні.

За отриманими результатами дослідження інструментальних цінностей (рисунок 3.2). переважаючими показниками є «Відповідальність» (98%), «Чесність» (93%), «Чуйність» (87%), «Терпимість» (69%), «Самоконтроль» (73%), «Цілеспрямованість» (62%).

Рисунок 3.2 – Інструментальні ціннісні орієнтації (за методикою «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич)

Таким чином, бачимо, що «Відповідальність», «Чесність», «Чуйність» є ключовими цінностями для всіх респондентів. «Цілеспрямованість» – частіше відзначали молоді працівники, коли більш досвідчені обирали «Самоконтроль» та «Терпимість».

Отже, за результатами емпіричного дослідження, можемо зробити висновок, що серед працівників благодійних організацій, переважають наступні термінальні цінності. Допомога іншим (87%) є прагненням до взаємодії з іншими, наданням допомоги тим, хто цього потребує, співчуваючи та підтримуючи в різних життєвих ситуаціях. Фізичне та психічне здоров'я (76%) – основа для досягнення цілей, фундамент повноцінного життя. Внутрішня гармонія (67%) – стан рівноваги та спокою в серці людини. Саме тоді вона здатна приймати себе та свої особливості, пристосовуючись до життєвих змін та викликів. Щасливе сімейне життя (64%) - взаємоповага, довіра, підтримка. Всі ці якості створюють сприятливу атмосферу для реалізації особистості. Самовдосконалення, здобуття нових знань, умінь, навичок – розвиток особистості (64%), що є важливою частиною професійного зростання і самопізнання. Цікава робота (62%), як

одна з провідних цінностей, що приносить задоволення та є безпосереднім джерелом самореалізації. Матеріальне забезпечення (51%) дає змогу задовольняти основні потреби, а також створювати умови для досягнення інших життєвих цілей.

Щодо інструментальних цінностей, відповідальність (98%) преставлено усвідомленням наслідків вчинків та готовністю відповідати за них, зважаючи на прийняття рішень, які можуть вплинути на інших людей. Чесність (93%) – правдивість, відкритість, справедливість у взаємодії з іншими. Вона формує сприятливу атмосферу довіри та взаємоповаги. Побудова гармонійних стосунків, здатність підтримувати та зважати на емоційні потреби інших людей реалізується через чуйність (87%). Самоконтроль (73%) це здатність зберігати рівновагу і зосередженість на досягненні поставлених цілей, беручи під контроль свої емоції, вчинки. Терпимість (69%) реалізовується в здатності приймати погляди, культуру і поведінку інших людей, організовуючи поле для взаємодії. Цілеспрямованість (62%) є важливою рисою, завдяки якій, досягається поставлена мета, незважаючи на труднощі. Вона є рушійною силою для досягнення успіху в різних сферах життя.

Провідною для всіх опитаних є термінальна цінність «Допомога іншим». Це закономірно для працівників благодійних організацій, які обрали професійну діяльність, пов’язану з підтримкою соціально вразливих груп. На другому місці – «Здоров’я» і «Щасливе сімейне життя». Це відображає потребу зберігати баланс між професійною реалізацією та особистими ресурсами.

Найбільш значущі інструментальні цінності – «Відповідальність», «Чесність» і «Чуйність», що є основою ефективної діяльності у сфері благодійності. Високий рівень значущості цих якостей підтверджує відповідність ціннісних орієнтацій професійним вимогам.

Найзагальніше уявлення людини про психологічний комфорт, яке включає: інтерес до життя як протилежність апатії; рішучість, цілеспрямованість, послідовність у досягненні життєвих цілей; узгодженість

між поставленими та реально досягнутими цілями; позитивна оцінка власних якостей та вчинків; загальний настроювання фону – життєва задоволеність. За методикою «Індекс життєвої задоволеності» були отримані такі результати (рис. 3.3).

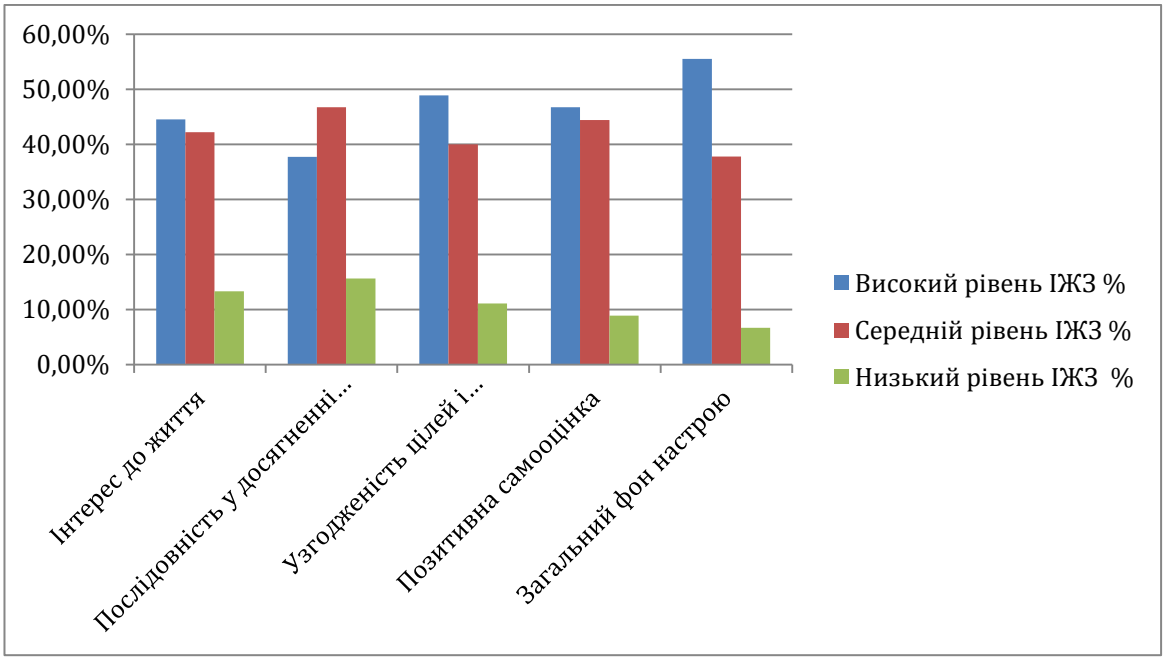

Рисунок 3.3 – Тест «Індекс життєвої задоволеності»
(порівняльна діаграма шкал індексу задоволеності життям)

Високий рівень інтересу до життя виявлено у 44,5% опитаних, що свідчить про позитивну життєву мотивацію, активнуї позицію та готовність до реалізації особистісного потенціалу. Середній рівень притаманний 42,2% респондентів – це особи, які здебільшого зберігають інтерес до подій і людей навколо, але їхня життєва активність може знижуватись у складних обставинах. Низький рівень 13,3% говорить про низьку зацікавленість у власному житті, апатію чи втрату мотивації.

Показник послідовності в досягненні поставлених цілей має такі результати: високий рівень – 37,7%, середній – 46,7%, низький – 15,6%. Більшість учасників дослідження демонструє середній рівень цілеспрямованості.

Значна частина респондентів – 48,9% – мають високий рівень узгодженості між цілями та досягнутими результатами, що є показником адекватної самооцінки й задоволення власними досягненнями.

У 46,7% учасників високий рівень самооцінки, середній – 44,4%, низький – 8,9%. Це достатній рівень самоприйняття, впевненості у власних можливостях і позитивного ставлення до себе. Невелика частка респондентів із низькою самооцінкою може вказувати на наявність певних сумнівів або критичного ставлення до себе.

Найвищий показник серед усіх факторів демонструє загальний фон настрою: високий рівень – 55,5%, середній – 37,8%, низький – 6,7%. Домінування позитивного емоційного стану, оптимістичне сприйняття життя та емоційна стабільність серед більшості опитаних.

Загалом, більшість респондентів характеризуються високим або середнім рівнем задоволеності життям, що вказує на сприятливий емоційний стан, гармонійне поєднання життєвих цілей і результатів, позитивну самооцінку та інтерес до власного розвитку.

За допомогою тесту «Діагностика особистісної установки «Альтруїзм-Егоїзм» було опитано працівників трьох благодійних організацій. У таблиці 3.4, 3.5 та 3.6 наведені отримані дані.

Виходячи з цього будуємо діаграму показників альтруїстичних та егоїстичних установок у групі респондентів у відсотковому значенні.

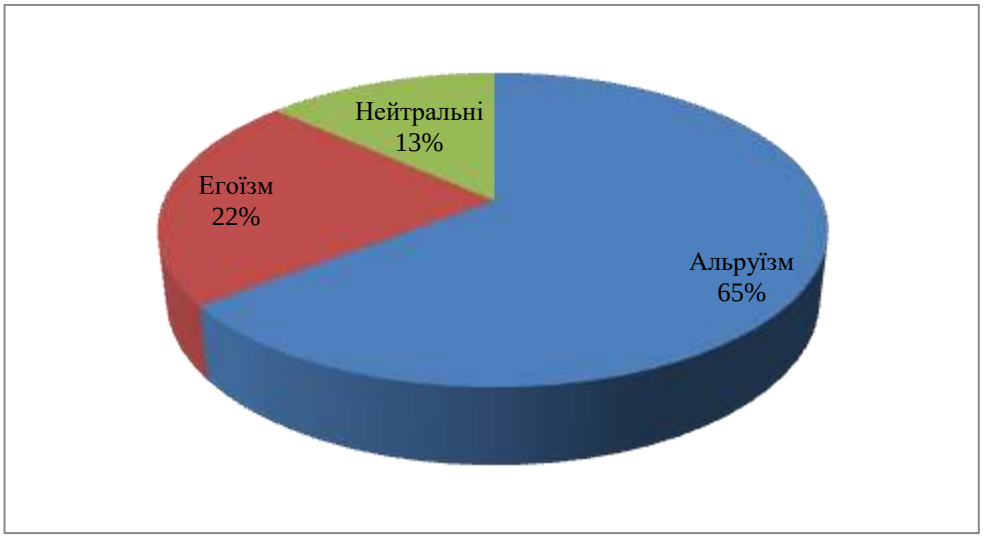

Рисунок 3.7 – Загальні показники альтруїстичних та егоїстичних установок у відсотковому значенні

Загальні результати дослідження за тестом «Альтруїзм – Егоїзм» показали, що у більшості працівників благодійних організацій переважає альтруїстична установка. Із 45 респондентів (рис. 3.8) 65% набрали більше 10 балів, що свідчить про домінування прагнення допомагати людям та орієнтації на просоціальну поведінку.

Разом з тим 22% виявили егоїстичні тенденції, а 13% респондентів продемонстрували нейтральні результати, що може бути ознакою внутрішніх коливань між орієнтацією на власні інтереси та потребами інших.

Щоб дізнатися кореляцію припускаємо ціннісних орієнтацій (допомога, співчуття, відповідальність, доброта із загальною задоволеністю життям працівників благодійних організацій розглянемо узагальнену статистичну інтерпретацію за даними, де група n = 45 представників благодійних організацій. За допомогою кореляційного аналізу з’ясуємо зв'язок виокремлених ціннісних орієнтацій із показниками індексу задоволеності життям.

Для обчислення кореляційного зв’язку (r) використаємо коефіцієнт Пірсона, який відображає:

r = 0,7–1,0 – сильний позитивний зв’язок;

r = 0,4–0,69 – середній позитивний зв’язок;

r = 0,2–0,39 – слабкий зв’язок;

r < 0,2 – зв’язок практично відсутній.

Проведений кореляційний аналіз таб.3.8 (додаток) дозволяє визначити напрями, в яких термінальні цінності респондентів найбільшою мірою співвідносяться з компонентами життєвої задоволеності. Отримані результати вказують на виражену гуманістичну орієнтацію працівників благодійних організацій, що безпосередньо пов’язано з їх суб’єктивним благополуччям і позитивним самосприйняттям.

Найвищий коефіцієнт кореляції спостерігається між цінністю «Допомога іншим» та показником «Загальний фон настрою» (r = 0,72), що підтверджує сильний позитивний зв’язок. Це означає, що орієнтація на

альтруїстичну поведінку, готовність надавати підтримку іншим людям і відчуття власної корисності є важливим емоційним ресурсом для респондентів. У контексті діяльності благодійних організацій це підтверджує гіпотезу про те, що цінності служіння та допомоги не тільки мотивують до професійної активності, а й підтримують емоційне благополуччя у стресових умовах.

Середньо-сильний позитивний зв'язок між «Внутрішньою гармонією» та «Позитивною самооцінкою» (r = 0,68) вказує, що прагнення до рівноваги, спокою і самосприйняття є суттєвим чинником формування стабільної системи самооцінки. Особи, які відчувають гармонію між власними цінностями, поведінкою і життєвими результатами, демонструють вищий рівень життєвої задоволеності. Така узгодженість внутрішніх і зовнішніх орієнтацій забезпечує емоційне виснаження нижчого рівня та здатність до емпатійного спілкування.

Середній позитивний зв'язок між цінністю «Розвиток особистості» та показником «Узгодженість цілей і результатів» (r = 0,64) говорить про те, що прагнення до самовдосконалення і професійного зростання пов'язане з відчуттям досягнення поставлених завдань. Це може означати, що саморозвиток і навчання виступають не лише професійним, а й екзистенційним ресурсом, який забезпечує усвідомлення життєвого сенсу і структурованість життєвих цілей.

Помірна позитивна кореляція між цінністю «Цікава робота» та «Інтересом до життя» (r = 0,59) свідчить про те, що професійна самореалізація є важливою умовою загальної життєвої активності. Учасники дослідження, які сприймають свою роботу як змістовну, проявляють більше мотивації до діяльності, енергійність та оптимізм. Це підтверджує, що задоволення професійною сферою є невід'ємною складовою загальної життєвої задоволеності.

Слабкий зв'язок між «Матеріальним забезпеченням» і «Загальним фоном настрою» (r = 0,33) вказує на те, що фінансове забезпечення має

відносно низький вплив на щастя та життєву задоволеність. Така тенденція демонструє ціннісну орієнтацію респондентів на внутрішні джерела задоволення, що характерно для осіб, чия професійна діяльність пов’язана з роботою з людьми. Матеріальне забезпечення залишається важливими, проте не є визначальними для психологічного благополуччя.

Інтерпретація даних свідчить, що переважаючими детермінантами життєвої задоволеності є цінності, пов’язані з альтруїзмом, саморозвитком і внутрішньою рівновагою. Адже саме вони визначають високий емоційний тонус, позитивне ставлення до себе та резильєнтність.

Результати кореляційного аналізу між інструментальними цінностями та показниками життєвої задоволеності мають стійкі позитивні зв’язки, що відображає важливість особистісних рис характеру, пов’язаних із моральною саморегуляцією, відповідальністю та внутрішньою цілісністю, у забезпеченні психологічного благополуччя. Отримані дані визначають специфіку життєвої позиції досліджуваної групи, для якої ключові показники - етична узгодженість, стабільність ціннісних переконань та емоційна зрілість.

Найвищий коефіцієнт кореляції спостерігається між цінністю «Відповідальність» та показником «Послідовність у досягненні цілей» (r = 0,78), що доводить сильний позитивний зв’язок. Особи, які вважають відповідальність однією зі своїх провідних життєвих орієнтацій, демонструють цілеспрямованість, системність і наполегливість у реалізації завдань. Така тенденція відображає професійну дисципліну, глибоке відчуття морального обов’язку, що є основою їхньої життєвої задоволеності.

Високий показник кореляції між «Чесністю» та «Позитивною самооцінкою» (r = 0,70) говорить про те, що особистісна цілісність і моральна послідовність прямо пов’язані з почуттям власної гідності та життєвої задоволеності. Люди, які дотримуються принципів чесності у міжособистісних стосунках і професійній діяльності, мають більш стабільне емоційне самосприйняття та впевненість у своїй соціальній ролі. Це про те, що моральна прозорість і автентичність сприймаються як життєві орієнтири, що підтримують психологічне благополуччя навіть у складних життєвих умовах.

Середній позитивний зв’язок між «Чуйністю» та «Загальним фоном настрою» (r = 0,65) - здатність до емпатії, співпереживання та розуміння інших. Люди, схильні до співчуття та соціальної підтримки, частіше відчувають емоційне задоволення від власної діяльності. Така залежність підкреслює, чуйності як функції емоційного посередника, який забезпечує гармонійний психологічний стан через соціальні взаємодії.

Виявлений середній позитивний зв’язок між «Самоконтролем» та «Узгодженістю цілей і результатів» (r = 0,57) вказує, що здатність до саморегуляції, стриманості та усвідомленого прийняття рішень сприяє кращій реалізації життєвих планів. Самоконтроль дозволяє уникати фрустрацій, підтримувати внутрішню рівновагу та досягати узгодженості між намірами й реальними результатами діяльності.

Позитивна кореляція між «Цілеспрямованістю» та «Інтересом до життя» (r = 0,60) засвідчує, що активна життєва позиція, орієнтація на досягнення та наполегливість підтримують високий рівень життєвої енергії та оптимізму. Респонденти, для яких цілеспрямованість є провідною поведінковою установкою, сприймають життя як динамічний процес розвитку, що стимулює почуття задоволення від власних досягнень. Це узгоджується з ідеєю про те, що мотивація та здатність діяти згідно з власними переконаннями є суттєвим психологічним ресурсом.

Хоча прямий кореляційний зв’язок між «Терпимістю» та компонентами індексу задоволеністю життям є помірним. Терпимість формує соціально безпечне середовище, у якому інші цінності реалізуються ефективніше. Таким чином, терпимість є ціннісним фоном, що сприяє емоційній стабільності та позитивній соціальній взаємодії.

Отже, можна зробити висновок, що інструментальні цінності, спрямовані на самодисципліну, моральність і соціальну чутливість, є основою високого рівня життєвої задоволеності, виступаючи чинниками їхнього професійного успіху та психологічного благополуччя.

З метою виявлення інтеграційних взаємозв’язків між когнітивними, мотиваційними та емоційними аспектами особистості проведемо аналіз всіх отриманих показників, поєднавши результати дослідження «Ціннісних орієнтацій», «Установок Альтруїзм/Егоїзм» та «Індексу задоволеності життям». Для інтеграції результатів використали кореляційний аналіз Пірсона, який дозволив встановити взаємозв’язок між ціннісно-смисловими характеристиками особистості, мотиваційною установкою та задоволеністю життям.

Найвищий коефіцієнт кореляції зафіксовано між альтруїзмом та цінністю «Допомога іншим» (r = 0,83), що вказує на зв’язок між альтруїстичною установкою та гуманістичною спрямованістю особистості.

Високі позитивні кореляції виявлені також між альтруїзмом та «Відповідальністю» (r = 0,74), «Чуйністю» (r = 0,78) і «Чесністю» (r = 0,71). Ці зв’язки підтверджують, що альтруїзм у професійній діяльності базується на емпатійності, доброзичливості та моральній цілісності. Працівники з такими характеристиками більш стійкі, мають узгодженість власних дій із ціннісними переконаннями та позитивний фон настрою.

Між альтруїзмом і показниками життєвої задоволеності – зокрема з «Позитивною самооцінкою» (r = 0,70) та «Загальним емоційним фоном» (r = 0,74) сильний позитивний зв'язок. Для них допомога іншим – відчуття власної значущості, моральне задоволення та підтримка позитивного ставлення до життя. Альтруїстична активність виконує функцію психологічного ресурсу, який підсилює життєвий оптимізм, почуття сенсу й емоційну стабільність.

Показник альтруїзм та «Узгодженість цілей і результатів» (r = 0,66) говорить про те, що допомога іншим сприяє відчуттю гармонії між намірами та досягненнями. Водночас егоїзм виявляє протилежну тенденцію. Його позитивна кореляція з «Матеріальним забезпеченням» (r = 0,63) свідчить, що егоцентрично налаштовані особи більше орієнтовані на прагматичні, зовнішні цінності. Натомість зв’язок між егоїзмом і «Загальним емоційним

фоном» (r = –0,60) є негативним. Зосередженість на власних потребах характеризується нижчим рівнем емоційного комфорту, втомою та де соціалізацією. Негативна кореляція між «Чесністю» та егоїзмом (r = –0,54) підкреслює внутрішню суперечку між егоїстичною мотивацією та моральною відкритістю.

Помітні взаємозв'язки спостерігаються й між іншими цінностями та індексом задоволеності життям. Так, «Внутрішня гармонія» (r = 0,68) позитивно пов'язана з альтруїзмом, що говорить про гармонійність внутрішнього світу осіб, які допомагають іншим. «Цілеспрямованість» (r = 0,57) корелює з «Узгодженістю життєвих цілей і результатів», вказуючи на важливість наполегливості для стабільного відчуття життєвого балансу. «Розвиток особистості» (r = 0,62) позитивно пов'язаний із загальним індексом задоволеності життям: прагнення до самовдосконалення є важливим джерелом життєвого сенсу. Однак, «Матеріальне забезпечення» (r = 0,33) має слабкий позитивний зв'язок із життєвою задоволеністю, підтверджуючи, що фінанси для працівників благодійних організацій мають другорядне значення.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що життєва задоволеність працівників благодійних організацій тісно пов'язана з морально-гуманістичною системою цінностей, серед яких провідне місце посідають допомога іншим, відповідальність, чесність і чуйність. Альтруїзм у цьому контексті виступає ключовою інтеграційною ланкою між ціннісними орієнтаціями та емоційним благополуччям, тоді як егоїзм зумовлює протилежні ефекти – зниження емоційного тону, напруження та внутрішню неузгодженість.

Таким чином, отримані дані підтверджують, що ціннісні орієнтації особистості є основою задоволеності життям та забезпечують стійкість, мотивацію та позитивне самосприйняття в умовах професійної діяльності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра було теоретично обґрунтовано та емпірично підтверджено, взаємозв'язок ціннісних орієнтацій із рівнем задоволеності життям працівників благодійних організацій. Теоретично проаналізовано проблему ціннісних орієнтацій в цілому та працівників організацій. Вивчення вітчизняної та зарубіжної психологічної літератури дозволило уточнити визначення поняття «ціннісні орієнтації».

Ціннісні орієнтації були визначені як певна сукупність ієрархічно пов'язаних між собою цінностей, яка створює людині спрямованість його життєдіяльності. Вони визначають загальну направленість інтересів і прагнень особистості, рівень вподобань та міру готовності й рішучості до реалізації власних цілей.

Наступним етапом роботи було розкриття сутності та структури ціннісних орієнтацій та рівня задоволеності життям у працівників благодійних організацій. Задоволеність життям розглянуто у контексті професійної діяльності, де вона виступає результатом поєднання особистих і професійних цінностей, відчуття соціальної значущості та внутрішнього сенсу роботи. Підтверджено, що цінності гуманістичного спрямування є факторами життєвої задоволеності, бо саме вони формують позитивне ставлення до себе, інших людей і власного життєвого шляху. Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій і задоволеності життям розглядається як двобічний процес: з одного боку, цінності визначають рівень життєвого благополуччя, а з іншого – задоволення життям сприяє зміцненню ціннісної системи особистості.

У складних умовах воєнного стану та соціально-економічних викликів працівники продемонстрували стійку орієнтацію на альтруїстичні та просоціальні цінності, що підтверджується результатами дослідження.

Виявлено, що провідними термінальними цінностями є допомога іншим, здоров'я, внутрішня гармонія, щасливе сімейне життя, розвиток особистості, цікава робота та матеріальне забезпечення. Допомога іншим є прагненням до взаємодії з іншими, наданням допомоги тим, хто цього потребує, співчуваючи та підтримуючи в різних життєвих ситуаціях. Фізичне та психічне здоров'я - основа для досягнення цілей, фундамент повноцінного життя. Внутрішня гармонія - стан рівноваги та спокою в серці людини. Саме тоді вона здатна приймати себе та свої особливості, пристосовуючись до життєвих змін та викликів. Щасливе сімейне життя - взаємоповага, довіра, підтримка. Всі ці якості створюють сприятливу атмосферу для реалізації особистості. Самовдосконалення, здобуття нових знань, умінь, навичок - розвиток особистості, що є важливою частиною професійного зростання і самопізнання. Цікава робота, як одна з провідних цінностей, що приносить задоволення та є безпосереднім джерелом самореалізації. Матеріальне забезпечення дає змогу задовольняти основні потреби, а також створювати умови для досягнення інших життєвих цілей.

Серед інструментальних цінностей вирізняються відповідальність, чесність, чуйність, самоконтроль, терпимість і цілеспрямованість. Відповідальність преставлено усвідомленням наслідків вчинків та готовністю відповідати за них, зважаючи на прийняття рішень, які можуть вплинути на інших людей. Чесність - правдивість, відкритість, справедливість у взаємодії з іншими. Вона формує сприятливу атмосферу довіри та взаємоповаги. Побудова гармонійних стосунків, здатність підтримувати та зважати на емоційні потреби інших людей реалізується через чуйність. Самоконтроль це здатність зберігати рівновагу і зосередженість на досягненні поставлених цілей, беручи під контроль свої емоції, вчинки. Терпимість реалізовується в здатності приймати погляди, культуру і поведінку інших людей, організовуючи поле для взаємодії. Цілеспрямованість є важливою рисою, завдяки якій, досягається поставлена мета, незважаючи на труднощі. Вона є рушійною силою для досягнення успіху в різних сферах життя.

Ці ціннісні орієнтації свідчать про гармонійне поєднання як особистісних, так і соціально значущих орієнтацій, що сприяє розвитку людини не лише як індивіда, а й як члена суспільства, що активно взаємодіє з іншими, створює здорове і гармонійне середовище, а також дбає про власне самопочуття та розвиток.

Підтверджено і переважання альтруїстичних тенденцій. Було виявлено, що більша частина респондентів мають яскраво виражену альтруїстичну спрямованість, що відповідає специфіці їхньої професійної діяльності. Водночас близько чверті продемонстрували егоїстичні тенденції. Така різниця може бути пояснена індивідуальними особливостями, рівнем професійного та емоційного виснаження, а також особистими обставинами життя. Альтруїзм є медіатором між системою цінностей і рівнем життєвої задоволеності. Люди з високим альтруїзмом відчувають більшу узгодженість цілей, позитивний емоційний фон і впевненість у собі.

Виявлено наявність зв’язків між показниками альтруїзму, позитивної самооцінки, послідовності у досягненні цілей та загальним індексом життєвої задоволеності. Працівники, для яких провідними були гуманістичні цінності, демонстрували більшу психологічну стійкість, оптимізм і позитивний емоційний фон.

Таким чином, орієнтація працівників благодійних організацій на альтруїстичні та просоціальні цінності напряму пов’язана з рівнем життєвої задоволеності, а врахування домінуючих орієнтацій у практичній роботі сприятиме підвищенню ефективності та стійкості благодійних організацій у кризових умовах.

Отже, на основі отриманих результатів можна зробити висновок, що гіпотеза доведена, поставлені мета і завдання виконані. Це може стати основою для подальших наукових пошуків у сфері психології цінностей, а також сприяти розвитку практичних заходів щодо підвищення ефективності діяльності благодійних організацій. Врахування домінуючих ціннісних орієнтацій у поєднанні з формуванням здорового організаційного клімату сприятиме не лише професійному розвитку співробітників, а й загальному зміцненню суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"* 2013. Т. 225, Вип. 213. С. 27-30. URL : https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/08/Npchdusoc_2013_225_213_7.pdf

2. Долинська Л. В. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2008. 124 с. URL: https://surl.li/naiaep.

3. Целякова О. М. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2009. Вип. 38. С.227 URL : https://zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_22.pdf

4. Савченко Л. Вивчення ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. *Рідна школа.* 2005. № 8. С. 39.

5. Жирун О. А. Ціннісні орієнтації як елементи моральної свідомості 386 особистості. *Наукові праці*. Київ : Київський політехнічний інститут, 2020. URL : https://surl.li/vjegbk

6. Козубовська І.В., Козубовський Р.В., Милян Ж.І. Залучення майбутніх фахівців соціально-педегогічної сфери до волонтерської діяльності : методичні рекомендації. Ужгород, 2022, с. 12-13 URL : https://surl.li/vavmjz

7. Wang, R. Organizational Commitment in the Nonprofit Sector and the Underlying Impact of Stakeholders and Organizational Support. *VOLUNTAS*: *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2022. Vol. 33. P. 538–549. DOI : https://doi.org/10.1007/s11266-022-00486-1.

8. Потуй Ю.П. Професійні цінності: сутність і роль у формуванні особистості сучасного фахівця. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* Вип. 33. 2013. С. 331-337. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_33_55

9. Федорова Н.Ф., Ємець В.В., Соколовська Н.Б. Ціннісні орієнтири сучасного вчителя у навчанні та вихованні обдарованої дитини. *Освіта та розвиток обдарованої особистості.* 2015. № 1 (32) С. 12-16 URL : https://surl.li/ugtvpu

10. ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», ст.4, URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text

11. O.A. Murzina, L.V. Makyeyeva, O.M. Raznatovska, O.I. Pototska, M.S.Shcerbacov. Research of professional value orientation formation of future doctors. *Morphologia*. 2021 т.15, №3, с. 207-212. URL : http://morphology.dma.dp.ua/article/view/249173/246456

12. О.В. Ряшко, О.Р. Гуменюк Цінність і ціннісні орієнтації в професійній діяльності поліції: філософсько-правовий аспект. *Науковий вісник ЛДУВС* №2, 2015, С. 356-367. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1958/1/2-2015rovfpa-.pdf

13. Єрмакова С. Формування професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів. Київ, 2003. 266 с. URL :https://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000268990

14. Дяченко В.А. Особливості ціннісних орієнтацій практикуючих психологів. *Психологія особистості.* 2022. С. 147-151. URL : http://habitus.od.ua/journals/2022/42-2022/25.pdf

15. Ярема О.Й. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) Київ, 2016. С. 118 URL : https://surli.cc/dmkkoe

16. Москаленко О.В. Сучасні концепції ціннісно-смислової сфери особистості. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2010. №2. С. 113–117. URL : https://surl.li/nepkfl

17. Федух І.С. Визначення змісту поняття «ціннісна орієнтація» у сучасній психолого-педагогічній науці. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. №3. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_3_25.

18. Балашов Е.М. Психологічна структура волонтерської діяльності як засобу самореалізації студентів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія і педагогіка*. 2013. № 24. С. 12–16. URL : https://surl.li/kaketj

19. Камінська О.М. Чинники впливу на розвиток ціннісних орієнтацій студентів архітектурного профілю. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. 2011. № 5–6. С. 21–28.

20. Юрченко І.В. Інституціоналізація волонтерського руху в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : 22.00.03. Київ, 2009. с. 18. URL : https://mydisser.com/en/avtoref/view/yurchenko-i-v-institucionalizaciya-volonterskogo-ruhu-v-ukraini.html

21. Максимчук Н.П. Професійні ціннісні орієнтації майбутнього вчителя в системі особистих ціннісних орієнтацій. *Проблеми сучасної психології.* 2011. №12. С. 634–642. URL : https://surl.li/pheame

22. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2021.с. 262. URL : https://surl.li/wjpwsk

23. Н. Дічек Освітня політика в добу Незалежності України в особах: В.Г. Кремень. *Електронна бібліотека НАПН України*. 2019 С. 387-397. URL : https://surl.li/zirisp

24. Бондаренко З. П. Волонтерська робота у вищому навчальному закладі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1. С. 25–30. URL : https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/ped_2008_1/2008-26-06/bondarenko.pdf

25. Молодь України–2015. Київ : GFK Ukraine, 2015. С. 88. URL : https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_doslidzhennia/molod-ukraine-block.pdf

26. Варій М. Л. Психологія особистості : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. с. 592. URL : https://psyhologdcpp.in.ua/wp-content/uploads/2019/10/biblioteka/file7.pdf

27 . Павелків Р. Просоціальний розвиток особистості. Рівне : видавець О. Зень, 2013. С. 269–319. URL : https://surl.lu/bwrovm

28. Фоміна О.О. Волонтерство: аспекти взаємозв'язку у соціальній поведінці. *Ukr. Socium*. 2021. Вип. 2(77). С. 167-182. URL : https://surl.li/wruouj

29. Гриненко А. М. Соціальна політика : навч. посіб. Київ : Вид-во КНЕУ, 2009. 540 с. URL : https://surl.lt/qmaclr.

30. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності: Набрання чинності 03.09.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text.

31. Закон України Про волонтерську діяльність: Відомості Верховної Ради (ВВР). 2011. № 42. 435 с. Дата оновлення: 20.01.2018. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17.

32. С. А. Мозоль, О. В. Кульчицька, Н. С. Полудьонна, О. С. Христюк. Психологічні особливості волонтерської діяльності : матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 31 берез. 2025 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. URL : https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ff39584c-dfb7-4957-81fe-93897ee0fee7/content.

33. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати : метод. рекомендації. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 52 с.

34. Коваль Г. В. Волонтерство як складний соціально-психологічний феномен. *Технології розвитку інтелекту*. 2017. Т. 2. Вип. 6. URL : http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/294

35. Закон України «Про благодійність та благодійні організації» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 25, Ст. 252. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text.

36. Організаційно-правові форми та принципи сучасної благодійної діяльності в Україні. *Журнал «Віче»*. 2011. №10 с. 20-11. URL : https://veche.kiev.ua/journal/2559/.

37. Етичний кодекс та кодекс поведінки персоналу. *Каріtас Інтернаціоналіс*, 2014. URL :https://caritas-spes.org/uploads/admin/files/etichnij-kodeks-karitas-internacionalis.pdf.

38. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посібник / За ред. Т.Л. Лях. Київ : Версо-04, 2012. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3486/1/T_LYAKH_MVGVADZ_KSP&SR_IL.PDF

39. Рішення Конституційного Суду України в 28.10.2009 № 28-рп/2009. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v028p710-09.

40. Довіра до благодійних організацій в Україні. Український центр громадської думки «Соціоінформ» для zagoriy foundation, 2020. URL : https://surl.li/ecyelh

41. Благодійні фонди України аналіз діяльності. *Блог YC.Market*. Дослідження ринку та конкурентний аналіз. 2023. URL : https://blog.youcontrol.market/blaghodiini-fondi-ukrayini-analiz-diialnosti/

42. Шайгородський Ю. Ціннісні орієнтації в психологічній структурі особистості. *Соціальна психологія*. 2009. № 4(36). С. 65–73. URL : https://surl.li/bvszpm

43. Рибак О. Цінності та ціннісні орієнтації, їхнє значення у розвитку особистості. *Вісник Львівського університету.* Серія психологічні науки. 2017. Вип.1. с.105-113. URL : http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/1_2017/14.pdf

44. Запека Я.Г. Особливості ціннісних профілів студентів з різними мотиваційними установками. *Габітус.* 2020. Вип. 12. Т. 2. С. 127–132. URL : http://habitus.od.ua/journals/2020/12_2020/part_2/23.pdf

45. Подолянчук Д. С. Ціннісні орієнтації студентської молоді як предмет соціально-психологічного дослідження. *Габітус.* 2020. Вип. 19. С. 263-268. URL : http://habitus.od.ua/journals/2020/19-2020/48.pdf

46. Лукоянов П.О. Ціннісні орієнтації як показник якості життя особистості. *Науковий вісник ХДУ Серія Психологічні науки*. 2016. Том 1 № 4. С. 17 URL : https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/948

47. Бен Гілберт. Ефективний альтруїзм. URL : https://www.youtube.com/watch?v=R5V7iMlC4wc&t=276s

48. Сидоренко К.О. Перспективи розвитку регулювання волонтерської діяльності в Україні. *Право і суспільство*. 2012. № 4. С. 133-137. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2012_4_32

49. Пеліванова Н.І. Розвиток благодійності в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. 2019. URL : https://surl.li/oyrnky

50. Фоміна О. О. Альтруїзм і волонтерство: аспекти взаємозв'язку у соціальній поведінці. *Ukr. Socium.* 2021. Вип. 2(77). С. 167-182. DOI : https://doi.org/10.15407/socium2021.02.167

51. Москаленко В. В. Соціальна психологія. Київ : Центр учбової літератури. 2008. URL : https://surl.li/hsziig

52. Амплєєва О.М. Дослідження основних складників емоційного інтелекту в професійній діяльності практичного психолога. *Теорія і практика сучасної психології.* 2019. №1. Т.1. с.5-10. URL : http://tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/part_1/1-1_2019.pdf

53. 1000 днів боротьби: в чому проявляється сила українських волонтерів. *MC.toda*. 2024. URL : https://mc.today/uk/blogs/1000-dniv-borotby-vyprobuvannya-ta-syla-ukrayinskyh-volonteriv-2/

54. Яворська Г.Х. Етична культура юриста: поняття та структура. *Наука і освіта*. 2011. №6. URL : https://surl.li/dizqjc

55. Вайнілович Н. А. Чинники формування мотивації людини до здійснення волонтерської діяльності. В*існик Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 2. С. 53-59. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2012_2_12

56. Панчук Н. П. Ціннісні орієнтації як системоутворюючий фактор соціально активної позиції майбутнього фахівця. *Проблеми сучасної психології.* 2013. Вип. 21. С. 542-551. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2013_21_49

57. Методика «Ціннісні орієнтації» Рокича. URL : http://psychologis.com.ua/metodika_cennostnye_orientacii_rokicha.htm (дата звернення: 11.08.2025).

58. Carol D. Ryff “Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being”. URL: https://scottbarrykaufman.com/wp-content/uploads/2015/11/2-Happiness-is-everything-or-is-it.pdf

59. Daniel Kahneman and Angus Deaton «High income improves evaluation of life but not emotional well-being» 2010. URL : https://www.pnas.org/doi/full/10.1073/pnas.1011492107.

60. Н. Гребінь, Ю. Лісень Оцінка психологічного благополуччя працюючих жінок із різною формою зайнятості. *Вісник Львівського університету.* Серія : Психологічні науки. 2021. Вип. 10. С. 207-218. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlups_2021_10_31

61. Щербатюк Б. А. Задоволеність життям як проблема психологічного дослідження. *Актуальні проблеми психології*. Т.7, Вип. 28, 2012 URL : http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2012_28/sb28_29.pdf.

62. K.V. Das, C. Jones-Harrell, Y. Fan, A. Ramaswami, B. Orlove Understanding subjective well-being: perspectives from psychology and public health. *Public Health Reviews.* 2020. volume 41, Article number: 25. URL: Understanding subjective well-being: perspectives from psychology and public health | Public Health Reviews Full Text.

63. E. Diener, R. A. Emmons, R. J. Larsen, S. Griffin «The Satisfaction With Life Scale», Published online: 10 Jun 2010. URL : https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15327752jpa4901_13.

ДОДАТКИ

Додаток А

Стимульний матеріал до методики «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич)

Тестовий матеріал

Список А (термінальні цінності):

1. активне діяльне життя (повнота та емоційна насиченість життя);

2. життєва мудрість (зрілість суджень і здоровий глузд, що досягаються життєвим досвідом);

3. здоров'я (фізичне і психічне);

4. цікава робота;

5. краса природи і мистецтва (переживання прекрасного в природі і в мистецтві);

6. любов (духовна і фізична близькість з коханою людиною);

7. матеріально забезпечене життя (відсутність матеріальних труднощів);

8. наявність хороших і вірних друзів;

9. суспільне покликання (повага оточуючих, колективу, товаришів по роботі);

10. пізнання (можливість розширення своєї освіти, кругозору, загальної культури, інтелектуальне розвиток);

11. продуктивна життя (максимально повне використання своїх можливостей, сил і здібностей);

12. розвиток (робота над собою, постійне фізичне і духовне вдосконалення);

13. розваги (приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків)

14. свобода (самостійність, незалежність у судженнях і вчинках)

15. щасливе сімейне життя

16. щастя інших (добробут, розвиток і вдосконалення інших людей, всього народу, людства в цілому)

17. творчість (можливість творчої діяльності)

18. впевненість у собі (внутрішня гармонія, свобода від внутрішніх протиріч; сумнівів).

Список Б (інструментальні цінності):

1. акуратність (охайність), вміння тримати в порядку речі, порядок у справах;

2. вихованість (гарні манери);

3. високі запити (високі вимоги до життя і високі домагання);

4. життєрадісність (почуття гумору);

5. старанність (дисциплінованість);

6. незалежність (здатність діяти самостійно, рішуче);

7. непримиренність до недоліків у собі та інших;

8. освіченість (широта знань, висока загальна культура);

9. відповідальність (почуття боргу, уміння тримати своє слово);

10. раціоналізм (вміння тверезо і логічно мислити, приймати обдумані, раціональні рішення);

11. самоконтроль (стриманість, самодисципліна);

12. сміливість у відстоюванні своєї думки, поглядів;

13. тверда воля (вміння настояти на своєму, не відступати перед труднощами)

14. терпимість (до поглядів і думок інших, вміння прощати іншим їхні помилки та омани)

15. широта поглядів (уміння зрозуміти чужу точку зору, поважати інші смаки, звичаї, звички)

16. чесність (правдивість, щирість)

17. ефективність у справах (працьовитість, продуктивність у роботі)

18. чуйність (дбайливість)

Додаток Б

Методика «Індекс життєвої задоволеності» Н. Паніної

Мета: визначення ставлення людини до себе і власного життя, загального емоційного фону, його настрою на даний момент життя.

Оснащення: бланк методики, текст питань. Примітка. активність людини залежить від того, наскільки комфортно він відчуває себе в даний момент життя, наскільки він адаптований до несподівано виникаючим життєвим обставинам.

1. З віком багато мені здається краще, ніж я очікував раніше.

2. Життя принесло мені більше розчарувань, ніж більшості людей, яких я знаю.

3. Зараз найпохмуріший період в моєму житті.

4. Моє життя могло б бути щасливішим, ніж є.

5. Зараз я майже так само щасливий, як і в той час, коли був молодшим.

6. Більшість справ, якими мені доводиться займатися, нудні і нецікаві.

7. Зараз я переживаю найкращі роки в моєму житті.

8. Я вважаю, що в майбутньому на мене чекають цікаві і приємні справи.

9. До своїх справ і занять я відчуваю такий самий інтерес, як і раніше.

10. З віком я все більше відчуваю якусь втому.

11. Відчуття віку не турбує мене.

12. Коли я оглядаюся на своє життя, я відчуваю почуття задоволення.

13. Я не змінив би своє минуле життя, навіть якби мав таку можливість.

14. У порівнянні з іншими людьми мого віку я зробив масу дурниць у своєму житті.

15. Я виглядаю краще, ніж більшість інших людей мого віку.

16. У мене є деякі плани, які я маю намір здійснити найближчим часом.

17. Озираючись на минуле, можу сказати, що я багато чого упустив у своєму житті.

18. Я занадто часто, в порівнянні з іншими людьми, перебуваю в пригніченому настрої.

19. Я отримав досить багато з того, що очікував від життя.

20. Що б не говорили, а з віком більшість людей стає гірше, а не краще.

Обробка результатів. Індекс загальної життєвої задоволеності визначається нарахуванням балів за ключем.

Максимальний індекс життєвої задоволеності становить 40 балів.

Середня життєва задоволеність - 25-30 балів.

Показники менше 25 балів вважаються низькими.

В якості додаткової інформації про те, які конкретні сфери життя приносять задоволення або незадоволення, можна порахувати кількість балів за шкалами (максимальна кількість балів за кожною шкалою - 8).

Інтерпретація результатів

1. Інтерес до життя. Судження № 1 , 6 , 9 , 11.

Шкала відображає ступінь ентузіазму, захопленого ставлення до звичайному повсякденному житті.

2. Послідовність в досягненні цілей. Судження № 8 , 13 , 16 , 17.

Високі показники за даною шкалою відображають такі особливості ставлення до життя, як рішучість, стійкість, спрямовані на досягнення цілей. Низька оцінка за цією шкалою відображає пасивне примирення з життєвими невдачами, покірне прийняття всього, що приносить життя.

3. Узгодженість між поставленими і досягнутими цілями. Судження № 2 , 4 , 5 , 19.

Високі показники відображають переконаність людини в тому, що він досяг або здатний досягти тих цілей, які вважає для себе важливими.

4. Позитивна оцінка себе і власних вчинків. Судження № 12 , 14 , 15 , 20.

Так само як оцінка людиною своїх зовнішніх і внутрішніх якостей. Високий бал відображає високу самооцінку.

5. Загальний фон настрою. Судження № 3 , 7 , 10 , 18.

Шкала показує ступінь оптимізму, задоволення від життя.

Результати даного тесту дають можливість досить швидко отримати інформацію про загальний емоційний стан людини, про сфери життя, які, можливо, є «проблемними» для нього. Знання особливостей людини може допомогти вибрати вірну тактику взаємодії з ним.

Додаток В

Тест «Діагностика особистісної установки «Альтруїзм-Егоїзм»»

Методика націлена на вивчення соціально-психологічної установки особистості, сприяє виявленню альтруїзму.

Інструкція: Уважно прочитайте питання і дайте відповідь на них «так» або «ні», виходячи з наявної у вас тенденції поведінки в даній ситуації.

Опитувальник

Вам часто говорять, що ви більше думаєте про інших, ніж про себе?

Вам легше просити за інших, ніж за себе?

Вам важко відмовити людям, коли вони вас про що-небудь просять?

Ви часто намагаєтеся надати людям послугу, якщо у них трапилася біда чи неприємності?

Для себе ви робите що-небудь з великим задоволенням, ніж для інших?

Ви прагнете зробити якомога більше для інших людей?

Ви переконані, що найбільша цінність у житті - жити для інших людей?

Вам важко змусити себе зробити щось для інших?

Ваша відмінна риса - безкорисливість?

Ви переконані, що турбота про інших часто йде на шкоду собі?

Ви засуджуєте людей, які не вміють подбати про себе?

Ви часто просите людей зробити що-небудь з корисливих мотивів?

Ваша відмінна риса - прагнення допомогти іншим людям?

Ви вважаєте, що спочатку людина повинна думати про себе, а потім вже про інших?

Ви зазвичай багато часу приділяєте своїй особі?

Ви переконані, що не потрібно для інших сильно напружуватися?

Для себе у вас зазвичай не вистачає ні сил, ні часу?

Вільний час ви використовуєте тільки для своїх захоплень?

Ви можете себе назвати егоїстом?

Ви здатні докласти максимальних зусиль лише за гарну винагороду?

Обробка і інтерпретація результатів.

Проставляється по 1 балу при відповідях «так» на запитання 1, 4, 6, 7, 9, 13, 17 і відповідях «ні» на питання 5, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20. Потім підраховується загальна сума балів.

Чим набрана сума балів більше 10, тим більшою мірою у суб'єкта виражений альтруїзм, бажання допомогти людям. І навпаки, чим сума балів менше 10, тим більше у суб'єкта виражена егоїстична тенденція.

Додаток Г

Таблиця 3.4 – Установки. ГО "Відповідальні громадяни"

Респондент	Бал	Установка
1	14	Альтруїзм
2	12	Альтруїзм
3	11	Альтруїзм
4	15	Альтруїзм
5	9	Егоїзм
6	13	Альтруїзм
7	16	Альтруїзм
8	12	Альтруїзм
9	10	Нейтральна
10	14	Альтруїзм
11	13	Альтруїзм
12	12	Альтруїзм
13	8	Егоїзм
14	10	Нейтральна
15	11	Альтруїзм

Додаток Д

Таблиця 3.5 – Установки. БФ «Солітерре стратіджі ді пачіо онлус»

Респондент	Бал	Установка
1	13	Альтруїзм
2	12	Альтруїзм
3	14	Альтруїзм
4	9	Егоїзм
5	11	Альтруїзм
6	10	Нейтральна
7	12	Альтруїзм
8	15	Альтруїзм
9	13	Альтруїзм
10	8	Егоїзм
11	11	Альтруїзм
12	12	Альтруїзм
13	14	Альтруїзм
14	9	Егоїзм
15	10	Нейтральна

Додаток Е

Таблиця 3.6 – Установки. Інтегрований центр комплексної підтримки Brave&Save

Респондент	Бал	Установка
1	7	Егоїзм
2	10	Нейтральна
3	11	Альтруїзм
4	12	Альтруїзм
5	14	Альтруїзм
6	9	Егоїзм
7	8	Егоїзм
8	13	Альтруїзм
9	11	Альтруїзм
10	6	Егоїзм
11	15	Альтруїзм
12	12	Альтруїзм
13	10	Нейтральна
14	9	Егоїзм
15	14	Альтруїзм

Додаток Є

Таблиця 3.8 Взаємозв’язки термінальних цінностей та ІЖЗ

Пара	r	Характер зв’язку
«Допомога іншим» та «Загальний фон настрою»	0,72	сильний
«Внутрішня гармонія» та «Позитивна самооцінка»	0,68	середній-сильний
«Розвиток особистості» та «Узгодженість цілей і результатів»	0,64	середній
«Цікава робота» та «Інтерес до життя»	0,59	середній
«Матеріальне забезпечення» за «Загальний фон настрою»	0,33	слабкий

Додаток Ж

Таблиця 3.9 Взаємозв’язки інструментальних цінностей та ІЖЗ

Пара	r	Характер зв’язку
«Відповідальність» та «Послідовність у досягненні цілей»	0,78	сильний
«Чесність» та «Позитивна самооцінка»	0,70	сильний
«Чуйність» та «Загальний фон настрою»	0,65	середній
«Самоконтроль» та «Узгодженість цілей і результатів»	0,57	середній
«Цілеспрямованість» та «Інтерес до життя»	0,60	середній

Додаток З

Таблиця 3.10 Узагальнена матриця кореляційних зв’язків

Показники	r	Характер зв’язку
Альтруїзм та Допомога іншим	0,83	Сильний +
Альтруїзм та Відповідальність	0,74	Сильний +
Альтруїзм та Чуйність	0,78	Сильний +
Альтруїзм та Позитивна самооцінка (ІЗЖ)	0,70	Сильний +
Альтруїзм та Загальний фон настрою (ІЗЖ)	0,74	Сильний +
Альтруїзм та Узгодженість цілей і результатів (ІЗЖ)	0,66	Середній +
Егоїзм та Матеріальне забезпечення	0,63	Середній +
Егоїзм та Загальний фон настрою (ІЗЖ)	–0,60	Середній –
Внутрішня гармонія та Альтруїзм	0,68	Середній +
Цілеспрямованість та Узгодженість цілей і результатів (ІЗЖ)	0,57	Середній +
Чесність та Альтруїзм	0,71	Сильний +
Чесність та Егоїзм	–0,54	Середній –
Розвиток особистості та ІЗЖ загальний	0,62	Середній +
Матеріальне забезпечення та ІЗЖ загальний	0,33	Слабкий +